Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2011 жыл 23-чю апрель, шабат кюн. № 74 (18745)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.Б.Каноковну Сыйлы Пасханы байрамы бла АЛГЪЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бла Правительствосуну атларындан, кесим энчи да Къабарты-Малкъарны православный христианлыларын Сыйлы Пасханы байрамы бла жюрегимден къызыу алгъышлайма.

Православный динни уллу ниет кючю барды. Адамны бла гражданинни ырахат жашау ючюн къайгъыра, биз барыбыз да ниет жаны бла чыныкъгъан эмда социальный тутхучлулугъу болгъан обществону къураугъа къолубуздан келгенича юлюш къошаргъа борчлубуз. Бизни хайырлы бирге ишлеуюбюз ол муратларыбызгъа жетерге себеплик этеригине, анга кючлю таянчакъ болуруна, биз бирге этген мадарларыбыз а Къабарты-Малкъарда мамырлыкъны эмда жамауат келишиулюкню кючлендириуге къуллукъ этериклерине ишексизме.

Бу байрам кюн православный христианлылагъа, Къабарты-Малкъарны битеу халкъына да алгъыш эте, кийик саулукълу болуругъузну, мамырлыкъда тынч-ырахат жашау этеригизни сюйгенними билдиреме.

Сыйлы Пасха барыбызгъа да къууанч келтирсин, бизни жюреклерибизге ийнаныулукъ, сюймеклик салсын, ахшы къууумлагъа талпындырсын!

Интервью

«Право низамны сакълаучу система ишин тийишлисича бардырмай эсе, аны юсюнден ачыкъ айтыргъа керекди»

Къабарты-Малкъарны башчысы Арсен Каноков республикада терроризмни жолун кесиуню амалларын туура этгенди

Къабарты-Малкъарда министрлени жангы кабинети къурала турады. Анга терроризм эмда экстремизм бла байламлы проблемаладан къутулууну амалларын табаргъа тюшерикди. Кюч органла да ол борчну тамамларгъа керекдиле-республикада контртеррорист операция бардырылгъанлы экинчи ай барады. Кавказлы радикализмни арасына айланып къалгъан КъМР-де боевикле бла кюреш узакъгъа созулуп нек къалгъаныны юсюнден «Коммерсантны» энчи корреспонденти Ольга Аллёновагъа КъМР-ни Президенти Арсен Каноков хапарлагъанды.

«КТО-ну тохтатыргъа алыкъа эрттеди»

- Кёп болмай правительствону алышындырыргъа оноу этгенсиз. Аны сылтауу арт заманда террорчулукъ ишлени кёбейгенлериндемиди?

- Ол бек жайылгъан,алай а терс оюмду. Правительствогъа башчылыкъ этген, хунерли оноучу Александр Меркулов Волгоград областьда башха ишге, жууаплы къуллукъгъа кёчгенди. Правительствону жангыдан къураргъа ма аны себепли тюшгенди. Ол кесини борчларын тамамлаялгъанды деп мен алай къарайма, артыкъда экономика жаны бла.

Айхай да, жангы кабинет терроризм бла кюрешни профилактика амалларын кючлендирирге керек болгъанын эсге алмай къоярыкъ тюйюлдю. Бу ишде керти окъуна жартылыкъла бардыла.

- Элбрусда шёндю не бола турады? Боевикле артыкъда бу курортха нек къадададыла?

- Турист-рекреация комплексни айнытыу КъМР-ни айнытыуну стратегиясында баш борчладан бирича белгиленнгенди. Аны себепли туризм бизге бек магъаналыды. Биз тёрт жылны ичинде Россейни юг жанын айнытыуну федеральный целевой программасыны юсю бла Элбрусну тийресин айнытыргъа кюрешгенбиз. Бек алгъа канат жолланы жангы ызларын тартыугъа эс бургъанбыз. 2012-2013 жыллагъа да энчи программа барды. Бу курорт башхаладан иги болурча этерге сюебиз.

- Мында къаллай бир адам солуучу эди?

- 2009 жылдан 2011 жылны башына дери жыл сайын 200 минг.

-Энди уа туристле къачан келяллыкъдыла бу курортха?

- Ала анда шёндю да бардыла. КТО кетерилсе уа, ала кёбюрек боллукъдула. Алай аны тохтатыргъа алыкъа эрттеди. Президентни буйругъу барды. Биз канат жолну сентябрьге жангыртып бошарыкъбыз. Келир турист сезоннга ол ачыллыкъды.

- Жеринден тепдирилмеген ырысхыны, курорт зоналаны да юлешиу барады, деген хапарла уа недиле?

- Ол кюлкюлюкдю. Анда юлешир зат жокъду. Энчи иелик жюрюмейди. Канат-ка-республиканы иелигиндеди. Анда бир инвестор болуп, ол ырысхыны юлеширге сюйсе эди, иш башхады. Не «юлешиу» хапарды бу, биз Элбрусда болгъан объектлеге инвесторла табалмай турабыз сора. Мен предпринимательле бла, ол санда анда жашагъанла бла да, бирем-бирем тюбеп сёлешеме, алыгъыз санаторийни,

къурагъыз аны ишин,дейме. Сиз мында жашайсыз, ол ырысхыны сизге сюйюп берликбиз, артда «тышындан келдиле» деп, керексиз хапарла жюрюмез ючюн, Чегетни,не Азауну алыгъыз-анда турист комплекс ишлерге керек болуп турады,- деп кюрешеме. Алай басынып келгенлени кёрмейме. Хайыр тюшерин 10-15 жыл сакъларгъа киши сюймейди.

- Мен а Элбрусда бу къаугъала анда къонакъ юйлени иелеринден сыйырыр ючюн этилгендиле, деп эшитгеме.

-Власть бу адамдан ма муну сыйыргъанды,деп айтханмыдыла? Биреуленни окъуна кёргюзтгенмидиле?

«Бусагъатда Север Кавказгъа ахчасын салыргъа сюйгенле алай кёп тюйюлдюле»

- Сизге къажау сюелгенле сиз президент болгъанлы байлыгъыгъыз бир ненча кереге ёсгенди, дейдиле... Капиталыгъызны ёлчеми окъуна келтиреледи-18 миллиард сом.

- Компаниямы багъасы терс саналгъанды.

- «Синдиканымы» юсюнден айтасыз?

- Хау. Алай аны шёндю меникине санарча да тюйюлдю, мен кесими акцияларымы башханы оноууна бергенме. Компаниягъа тюшген файданы мени республикагъа башчылыкъ этген кезиуюм бла байламлы этиу кюлкюлюдю. Мени баш бизнесим не заманда да республикадан тышында болгъанды, алайлай да къалады. Компания жыл сайын КъМР-ге 500 миллион сом салгъанын а айтмай окъуна къояйыкъ. Ол да коммерция мурат бла этилмейди.

- Къаллай ахча салымланы юслеринден айтасыз?

- Жандауурлукъгъа, культураны бла билим бериуню объектлерине, «Спартак» футбол командагъа, дагъыда кёп затха.

- Бир къауум шартла келтирирге боллукъмусуз? Сёз ючюн, сиз Президент болгъунчу компаниягъызны капиталы къаллай бир эди, шёндю уа къаллай бирди?

- Аны капиталыны ёсгени республика бла байламлы тюйюлдю. Бизнес иги къуралады да, андан ёседи. Кеси да болжаллы оноучуну хайырындан айныйды. «Синдика» - ол саулай Россейде ишлеген, арасы да Москвада болгъан компанияланы къауумундан къуралады. Башчылыкъ да анга къауум адам этеди, анда ишлегенлени саны уа он мингнге жетеди.

- Кёп болмай 2010 жылда файдаларыгъызны юсюнден декларациягъызны да басмалагъансыз. Анда файдагъыз 87 миллион сомдан артыкъ болгъанын кёргюзтгенсиз. Ол неден тюшгенди?

- Асламысы бир кредит-финанс организацияны акцияларын сатханымдан. Ала да, башха ырысхымча, болжаллы башчыланы къолларындадыла да, ала акцияла сатылсала хайырлы боллукъду деп, алай оюмлагъандыла.

- Сизни сюймегенле уа бюджетигизни республиканы хайырындан кёбейтесиз деп, алай айтадыла.

- Аны уа аладан соругъуз, къолларында анга шагъатлыкъ этген шартла бар эселе, аланы да келтирип бир ангылатсынла. Баш бизнесим республикадан тышындады. Сёз ючюн, Минводлада аэропортну жангыртыу.

- Мен аны кёргенме. Минводлада уа нек? Нальчикни аэропортун жангыртыргъа уа жарамаймы эди?

- Каноков къуллугъун хайырланады, аэропортну да алды, хар затны къолгъа этип барады, деп айтылмаз ючюн. Нальчикни аэропорту уа тозурар чекге жетип турады. Аны сатып алыргъа уа киши унамайды.

- Шёндюгю болумда сиз инвесторланы къалай табаргъа умут этесиз?

- Айхай да, бусагъатда Север Кавказгъа ахчаларын салыргъа сюйгенле алай кёп тюйюлдюле. Не жашырлыгъы барды, бизнесни къоркъуусуз бардырыргъа боллукъ регионла кёпдюле. Мындан бирэки жыл алгъа биз бир къауум атламла эталгъан эдик-кризисге да къарамай, жангы технологияла бла ишлеген оннга жуууукъ жангы производство ачханбыз. Тыш къыраллы капиталны хайырындан да бир ненчасы ачылгъанды. Бир тюрклю, Тюркде къумач сокъгъан производствосун жабып, бизде ачханды. Алай террорчулукъ кюч ала барып башлагъанлай а, инвесторла къоркъаракъ болгъандыла. Андан сора да, регионну кесинде да бери башха бизнесни къоймаз ючюн, не амал да этерге кюрешгенле бардыла. Ала алгъын бир тюрлю конкуренция болмай, кеслери не сюйселе аны этерге юйренгендиле да, бизни реформаларыбыз алагъа «ёлюмдю».

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйылыу

Билимли специалистлени – экономиканы айныттыргъа деп

КъМР-ни Правительствосуну юйюнде Россей Федерацияны халкъ мюлк организацияларына къуллукъчу кадрланы хазырлауну къурау жаны бла Къабарты-Малкъарны регион комиссиясыны жыйылыуу болгъанды. Аны республиканы Правительствосуну Председателини биринчи заместителини къуллугъун толтургъан Адиб Абрегов бардыргъанды.

Къыралны Россей Федерацияны халкъ мюлк организацияларына къуллукъчу кадрланы хазырлау жаны бла планын Къабарты-Малкъарда жашауда бардырыуну хайыномиканы айнытыу эм сатыу-алыу министрини къуллугъун толтургъан Мусукланы Алий, къуллукъчу кадрланы хазырлау программа социальный сфераны бёлюмлеринде бардырыллыкъ модернизацияны эсге ала, 2011-2012 окъуу жыллада къалай айнырыгъыны юсюнден айтханды. Конкурс сайлаула къалай бардырылгъанларын эм 2010 жылда сайлауну итогларын экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министрни заместители Ольга Белецкая билдиргенди.

Жыйылыуда программаны чеклеринде билим алгъанла эм башхала да сёлешгендиле. Ахырында уа Адиб

Саугъаланнганланы араларында Тохаланы Хыйса да болгъанды.

рыны юсюнден айта, аны баш борчу – предприятиялагъа башчылыкъ этиуню качествосун ёсдюрюу болгъанын чертгенди А. Абрегов.

Аны айтханына кёре, планны жашауда хайырлы бардырыу – аны чеклеринде хазырлагъан кандидатла къалай сайланнганларына кёре боллукъду. Ол республикада уста кадрланы азлыгъыны проблемасын кетерирге себеплик этерикди. Бюгюнлюкде тийишли билимлери болгъан специалистле жетишмегенлери себепли бир-бирледе шёндюгю жашауну излемлерине келишмегенле салынадыла къуллукълагъа. Экономиканы хар не жаны бла да айнытыр ючюн а, иги хазырланнган уста специалистле керекдиле. Аны себепли ол ишни тийишлисича бардырмай жарарыкъ тюйюлдю.

Бюгюнлюкде республикада бир къауум иги айныгъан предприятияланы башчылары кеслери да программаны чеклеринде билим алып, энди уа къолларында ишлегенлеге да аллай онг бергенлерин да чертгенди Адиб Хасанбиевич.

Къабарты-Малкъарны экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосундан ыразылыкъ къагъытлагъа, Абрегов Халкъ мюлк академияны бошагъанлагъа дипломларын къууанчлы халда бергенди, ол санда Элбрус посёлканы орта школуну директору Залийханланы Абидатха, Элбрус район поликлиниканы баш врачы Тилланы Айшатха, «Каббалкгипс» предприятияны директору Тохаланы Хыйса да.

Программаны выпускниклери быйыл республикада «Къабарты-Малкъарда Германияны кюнлери» деген фестивальны къурап бардырыугъа тири къатышханлары ючюн КъМР-ни Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосундан ыразылыкъ къагъытлагъа, Германияны Москвада посольствосундан «Россейни бла Германияны араларында байламлыкъны айнытыугъа салгъан къыйинлары ючюн» сыйлы грамоталагъа да тийишли болгъандыла.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.
Суратны **Р. МАМИЕВ** алгъанды.

ТЮБЕШИУ

Усталыкъны юсюнден ушакъла

Прохладный шахарны школларыны 9-чу-11-чи классларыны окъуучулары, «Заман», «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псальэ» газетлени редакцияларына келип, анда ишлегенле бла тюбешгендиле, газетле къалай жарашдырылгъанлары, чыгъарылгъанлары бла шагъырей болгъандыла.

Жаш журналистлени биргелерине 3-чю номерли лицейни директоруну заместители Ирина Севостьянова, районда билим бериу управленияны баш специалисти Олеся Серёгина, 1-чи номерли орта школну орус тилден бла литературадан устазы Ирина Черникова эмда журналист, жазыучу, Прохладный шахарны ветеранларыны советини члени, «Алтын къалам» чыгъармачы биригиуню башчысы Валерий Крушенинников да келгендиле.

Редакциялада журналистле къалай ишлегенлерин кёргенлеринден сора школчула бла «Заман» газетни баш редактору Атталаны Жамал тюбешгенди. Ол алагъа газетни юсюнден айтханды, ала журналистиканы сайлагъанларына ыразылыгъын билдиргенди, аны бла бирге уста болургъа сюйген адам школда бек тынгылы билим алыргъа, китапланы кёп окъургъа керек болгъанларын да чертгенди.

-Интернет- ол игиди, алай китапла окъумасагъыз а, чынтты журналист болаллыкъ тюйюлсюз,-дегенди ол. – Бу усталыкъ бек сейирликди, аны бла бирге уллу жууаплылыкъны да излейди. Бу иш кюн сайын да адамла бла тюбешиудю. Алай интервью алыргъа барырдан алгъа, ким бла ушакъ этерик эсе да, аны ишинден ангылауу болургъа керекди. Ансыз ол ахшы статья хазна жазалсын.

Онгдан солгъа: «Заман» газетни баш редакторУ Атталаны Жамал эм Валерий Крушенинников тюбешиу баргъан кезиуде.

Школчула да кеслери газет чыгъаргъанларын, анда тынгылы материалла билдириуле басмалагъанларын айтхандыла. Школну бошагъандан сора уа, Краснодаргъа, Москвагъа, Дондагъы-Ростов шахаргъа барып, журналистика факультетлеге кирирге сюйгенлерин айтхандыла. Ызы бла Атталаны Жамалгъа кёп соруула да бергендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Жангылыкъла

Жандауурлукъ

Тамата тёлюге болушлукъгъа

Элбрус муниципальный районну жамауаты тамата тёлюге болушлукъгъа бардырылгъан битеуреспублика субботникге тири къатышханды. Район эм эл администрациялада ишлегенле, учрежденияланы бла организацияланы, саулукъ сакълауну, культураны, билим бериуню келечилери, орамлагъа чыгъып, аланы кир-кипчикден тазалагъандыла.

Элбрусчуланы субботникни фондуна этген къошумчулукълары 200 минг сом боллукъду. Ол ахчаны инвалидлеге, Уллу Ата журт урушну ветеранларына эм урушда жоюлгъанланы юй бийчелерине юлеширикдиле.

Малчылыкъ

Бахсанчы фермерлени жетишимлери

Жылны башындан бери, юч айны ичинде, Бахсан районда тууар малланы саны, былтырны ол кезиую бла тенглешдиргенде, 4 процентге, ийнеклени саны – 3, къойланы саны 4 процентге ёсгенди. Тонгузланы саны беш кереге кёп болгъанды. Бюгюнлюкде фермалада эм энчи юйледе 35 минг тууар, ол санда 15200 ийнек бардыла.

Жылны башындан бери 1760 тонна эт, 8500 тонна сют чыгъарылгъандыла. Ол а былтыр бла тенглешдиргенде, 10-11 процентге кёпдю.

Юй къанатлычылыкъ иги кесек айныгъанды. 5963 минг жумуртха алыннганды. Ол а былтырдан эсе 19 процентге асламды.

«Конкурент», «Барисуль», «Токмаков» элли-энчи мюлкле бир тюрсгю айный барадыла. Сёз ючюн, «Барисуль» фермер-мюлк юч айны ичинде 166 тонна сют саугъанды, 20 тонна эт алгъанды. «Конкурент» мюлкде да 82 тонна сют, 25 тонна эт чыгъарылгъандыла.

«Биринчи квартал жетишимли бошалгъанды эм 2011 жылны къалгъан кезиуюнде бютюнда иги кёрюмдюле болдурурча мурдор салыннганды. Мал къышлатыуну ахыр кюнлери не къадар жетишимли эм жайлыкъгъа чыгъыу не къадар къуралыулу болсала, быйылны прогноз кёрюмдюлерини програмасы ол къадар иги толтуруллукъду», - дегенди районну эл мюлк управлениясыны баш зоотехниги Мухамед Ортанов.

Субботник

Уллу, гитче да къатышхандыла

Къабарты-Малкъарны Урунууну эм социальный айнытыуну министерствосунда тамата тёлюге болушлукъгъа бардырылгъан тёрели битеуреспублика субботникни итогларын чыгъаргъандыла. Аны чеклеринде кеслерини ишчи жерлерин, организацияларыны бла предприятияларыны тийрелерин кир-кипчикден тазаларгъа 16-чы апрельде 110762 адам чыгъандыла.

Ол ишден тюшген ахчаны ёлчеми алгъадан белгиленнгеннге кёре, 8 миллион 394 минг сом боллукъду. Аны Уллу Ата журт урушну ветеранларына эм урушда жоюлгъанланы юй бийчелерине юлеширикдиле.

Къоркъуусузлукъ

Вокзаллада къоркъуусузлукъну жалчытыргъа

Къабарты-Малкъарны Транспорт эм жол мюлк министерствосуну транспорт комплексини предприятиялары терроризмден къоруууланыу жаны бла къаллай амалла кийиргенлерин тинтеди. Алгъаракъда темир жолланы объектлени инфраструктурасында бардырылгъан къарау ишлени эсеплерини юсюнден информация Россейни темир жолларыны бёлюмлерине ашырылгъан эди.

«Россейни темир жоллары» ачыкъ акционер обществону объектлерин къоруулагъан инженер-техника средствала бла жалчытыуну юсюнден тилекге компанияны вице-президенти Александр Бобрешов темир жол транспортну объектлерине эс бёлгени ючюн КъМР-ни транспорт эм жол мюлк министрини къуллугъун толтургъан Ануарби Суншевге ыразылыгъын билдиргенди. Компания къоркъуусузлукъну жалчытхан системаланы жангыртыугъа, шёндюгю техника бла жалчытыугъа ахча бёлгенлей тургъанын да белгилегенди Бобрешов. «Нальчик» эм «Прохладная» темир жол станциялада къоркъуусузлукъну жалчытыу техника средствола орнатыугъа «Транспорт къоркъуусузлукъ» деген инвестиция программаны чеклеринде ахча бёлюнюрюгюн да чертгенди ол.

Жазылыу-2011

Хурметли жамауат!

2011 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания башланнганды. Сиз «Заман» газетге связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз.

Алты айгъа жазылыуну багъасы тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды - 356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз - 51532

Шимал Кавказ кюн сайын 2 бет
« 3 бет
М 3 бет
У 4 бет

«Право низамны сакълаучу система ишин тийишлисича бардырмай эсе, аны юсюнден ачыкъ айтыргъа керекди»

Къабарты-Малкъарны башчысы Арсен Каноков республикада терроризмни жолун кесиуню амалларын туура этгенди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Беш милиционерни бир отоуда эки бандит ёлтюрюп кетселе, ол не болгъанын мен ангылаялмайма»

- Шёндю республикада болгъан тутхучсуз халны сылтауун неде кёресиз?

- Билемисиз, бизни бюгюннгю къыйынлыкъларыбызны сылтаулары жаланда динде неда социальный болумда тюйюлдюле. Ала кёп тюрлюдюле. Эллеге барсанг, адамлагъа тынгыласанг –алада хар не да игиди. Бандитлерибиз,ваххабитлерибиз да жокъдула,дейдиле.

- КъМР-де ваххабитлени болмагъанларына кёпле ийнаныпдыла, аланы хапарларын спецслужбала чыгъаргъандыла,дейдиле.

- Ол алай тюйюлдю. Болсада мен да мындагъы халны асыры бек семиртедиле деп,алай сунама. Бирде бир ишге тийишлисича багъа берилмей къалады. Сизде уруш барады,дейдиле бизге. Биз а уруш угъай, провокацияла болгъанларын кёребиз.

-Элбрусха бара тургъан туристлени ёлтюрюуню юсюнденми айтасыз?

-Хау. Артда болгъан чабыуллукъну юсюнден да. Ол заманда Нальчикни саулай да къолгъа этдиле деп,хахай этип тургъандыла. Атышыу баргъан жерлеге уа мен барып къарагъанымда-провокация болгъанын, дауур этерге кюрешгенлерин кёргенме.

-Къолгъа этер умутлары болмагъанды сора?

-Хоу бир да, женгил гранатомётладан эки кере къайры эсе да бирге атдыргъандыла, шахаргъа кирген жерде ДПС-ни постунда къысха атышыу къурап, къачып кетгендиле. Шахарны къолгъа этиу алаймы болады. Болсада Интернетде олсагъат гузабалыкъ чыкъгъанды-Нальчикни къолгъа этдиле, 20 ёлген барды деп. Кертиси бла уа, бир адам женгил жаралы болгъанды. Журналистле ол къаугъа боллугъун эрттеден билгенча,анга хазырланып тургъанча алай келеди кёлюме.

Мен сизге алгъыннгы интервьюмда да бир кере айтхан эдим, энтта да хар сёзюмю тюбюнде къол салыргъа хазырма: хар ким да кеси жеринде кесини борчун кёл салып, намысы бла,сыйы бла толтурса, бир тюрлю къаугъа чыгъарыкъ тюйюлдю деп. Право низамны сакълаучу система тийишлисича ишлеялмай эсе, аны юсюнден ачыкъ айтыргъа керекди. Постха келип къарасанг, милиционер бронежилетсиз,шлемсиз сюеледи. «Сен толу акъыллы тюйюлсе! Мени санга жаным аурумайды. Кесинг этгенсе сайлауну. Бир да болмай эсе да, сабийлеринге жан аурутсанг а»,-дейме мен анга.

Энчи состав бла да бир тюрлю ангылатыу иш бардырылмайды. Къоркъуулу жумушха жибере эсегиз адамланы, хазырларгъа борчлусуз. Мен Чегемде ол беш милиционер ёлтюрюлген жерге кесим барып къарагъанма. Анда къалай болгъанды? Беш милиционер юйню ичине киргендиле, машинаны уа тышында къойгъандыла, автоматларын да эшик жанында сюегендиле. Аланы уа олсагъат келдиле да, от ачдыла да, ёлтюрдюле. Милиционер болургъа да керекмейди былай болумда кесин жюрюте билир ючюн. Аланы бронежилетлери, шлемлери да болургъа керекдиле. Юйге кирдиле эселе, экеулен эшик аллында къалауурлукъгъа къалсынла.

Беш милиционерни отоуну ичинде эки бандит ёлтюрюп кетгени неге ушагъан ишди, мен аны ангылаялмайма. Министрге да соргъанма: аланы кимле юйретедиле, кеслерин къалай жюрютюрге керек болгъанын кимле ангылатадыла? Ол соруула мындан бир,эки, беш жыл алгъа да салыннгандыла.

-Да сора бир зат иш этилемиди?

-Мен аланы ишлерге юйретирге керек тюйюлме, мени борчум башхады. Бизде координация совет барды. Биз аны бла тюбешебиз, борчла салабыз. Энди бир кесек тынчыракъ болгъанды. Манга жартылыкъланы юслеринден билдиригиз, мен а тийишли техника, керекли кийимле да алыр ючюн, башха зат бла да болушур ючюн, ахча мажарырма,дейме. Бандитле кеслерин эркин нек жюрютедиле, къайры сюйселе,ары барып нек айланадыла? Къоркъмайдыла да, андан. Аланы аягъы басханларын кёзлери кёрмезча этселе эдиле, ала башха тюрлю болур эдиле.

КТО-ну низамы тохташдырылгъаны, аскерле кийирилгенлери бла бандитле бугъунуп къалдыла да. Жыйырма экинчи февральдан бери бир теракт этилмеди, боевикле аз-аз жокъ этиле барадыла ансы. Ала кеслеринден кючлюню кёргенлей, барысы да букъгъандыла.

-Кёп болмай сизде «халкъны къоруулаучу» къауум да чыкъгъанды. Ала кеслерине «къара къыртчыгъала» дейдиле. Ол «къыртчыгъаладан» сора агъачха андан да кёп адам кетмезми?

-Энди агъачха киши да бармаз деп,алай сунама. Адамларыбыз эссиз тюйюлдюле. Болсада алай бла дерт жетдирирге кюрешиу бек къоркъуулу ишди. Аланы законсуз къуралгъан къауумладан не башхалыкълары барды? Бюгюнлюкде ол бирлеге дурус да кёрюнюр, тамбла уа андан законсузлукъ, самосудла чыгъарыкъларын биз ангылайбыз да. Биз бандитлени амалларын алыргъа керек тюйюлбюз. Ол зат бизде кесине орун тапмаз деп, алай сунама. Бизни ваххабитлеге бла антиваххабитлеге бёлюрге кишини къолундан келлик тюйюлдю. Алай гражданла властьланы радикаллагъа къажау кюрешлерине себеплик этерге керекдиле деп,алай оюмлайма.

-Халкъ дружинала къурапмы?

-Алай бла да. Биз битеу шахарларыбызда бла эллерибизде алагъа кирген жерледе видеокамерала салыргъа деп турабыз.Алай аланы хар бирини къатында дружинник турлукъ будка салыргъа керекди. Аны да къуру къолла бла олтуртургъа жарамаз. Алай мен къуру дружиналаны юслеринден айтмайма. Адамланы кеслерини къоркъуусузлукъларын сакълаугъа къатышдырыуну башха амаллары да бардыла. Сёз ючюн, шахарлада бла элледе тёгерекде не зат бола тургъанына дайым да кёз-къулакъ болгъанлай турлукъ башламчы къауумла къуралсала иги боллукъ эди. Ала бир ишекли зат кёргенлей, МВД-гъа билдирир эдиле. Айныгъан къыраллада ол тёреге айланнганды. Жамауатны къоркъуусузлугъуна жетгенде, адамла кишиге бет этмейдиле. Бизде уа бу ишни башындан башларгъа керек болур.

-Боевиклени ол «къыртчыгъала» жокълагъан жууукълары уллу къоркъуудадыла. Былай къарагъанда, аланы да онгларын алып турадыла. Къырал аланы да къоркъуусузлукъларын жалчытыргъа керекди.

-Хау,керекди. Мен ата-ананланы бир къауиму бла тюбешгенме. Энтта да тюбеширикме. Сабийлери къолларын къаннга боямагъан эселе, этген аманлыкълары ючюн законну аллында сюелирге угъай демей эселе, биз алагъа болушургъа хазырбыз. Бусагъатда биз къоншуларыбызны сынауларын тинте турабыз. Ол санда жууапха условный халда тартыуну амалларына да къарайбыз. Мен бу ишибизни тюзге санайма. Бизни айтханыбызны аланы беш-он проценти окъуна этселе, биз алагъа жол ачарбыз. Бир тюрлю зорлукъ болмаз ючюн, аланы кесим ашырыргъа хазырма. Бу ишни жууукъ айлада тамамлап бошаргъа керекди деп,алай къарайма.

-Кюч органла уа аны унарыкъмыдыла?

-Биз ала бла, прокуратура бла да аны юсюнден сёлешгенбиз. Ала, андан хайыр чыгъарыгъына артыкъ бек ийнанмайдыла, алай угъай а демегендиле. Болсада, беш-он процентин къайтаралсакъ да, ол ишни бардырмай амал жокъду.

«Исламны сылтаугъа тутуп, закят жыябыз дейдиле, кертиси бла уа, аны рэкетден башхалыгъы жокъду»

-Нальчикде уллу межгит, ислам динден билим берлик ара да ишлене турадыла. Ол сизни проектигизмиди?

-Аланы ишлерге эрттеден ниет этилип тургъанды. Биз Пшихачев (КъМР-ни былтыр декабрьде ёлтюрюлген муфтийи) бла бирге къурашдыргъанбыз бу комплексни проектин. Анда юч минг адам намаз этерча межгит, аны къатында уа окъуу корпус бла общежит боллукъдула. Биз жаш адамла ислам динден мындан кетмей билим алырларын, жамауатха да мында жарарларын сюебиз. 2000 жылланы башында биз жашларыбызны,къызларыбызны араб къыраллагъа ийген эдик окъургъа. Алай ала андан радикальный ниетлени да алып къайтхандыла. Аны себепли бу ара керти билим берирге болушуруна ийнанабыз. Биз анда адамла бла уста сёлеше билген иймамланы юйреталсакъ,артдан не зат чыгъарыгъын билип турлукъбуз.

-Алай исламны жайыла барыуу кёплени элгендиреди...

-Адамларыбызны, Дин управленияны да излемлери болгъанды ол. РФ-ни Президентини администрациясы уа аны дурус кёргенди. Керти ди, интеллигенцияны бир къауиму анга исламны жайыла барыууна себеплик этген амалгъача къарайды. Аланы да ангыларгъа боллукъду. КъМР-де исламны радикальный амалларына табыннганла алай кёп чыкъмагъандыла. Анга тарых, культура сылтаула да болмагъандыла. Мени сартын а, бизге айныуну европалы жолу керекди. Алай динден билим берген, адежликни мардалары бла ишлеген ара бизге хайыр болмаса,хата келтирмез деп,алай сунама.

- Подпольени ишлеринде дин не магъананы тутады?

-Агъачха дин неда башха ниет бла кетгенле алай кёп тюйюлдюле. Алай кёп аманлыкъла ол ниетлени сылтаулары бла этилгенлери уа хакъды. Дин жорукъланы бандитизмге айландыргъан къауумла бардыла. Ала, исламны сылтаугъа тутуп, закят жыябыз дейдиле, кертиси бла уа, аны рэкетден башхалыгъы жокъду. Ол адамла исламны ниетлерин кеслерини бандитлик ишлерин бардырыуда хайырланыргъа юйреннгендиле. Кеслери уа исламны тийишлисича билмейдиле, аны ангылагъан да этмейдиле. Жаланда бизнесге къысыулукъ этиуню саутуна айландырып къойгъандыла.

-Хау, кёп болмай Россейни ФСБ-сыны директору да айтханды аны юсюнден.

-Бек аманы неди десегиз, бизнесменлени неда къуллукъчуланы зор бла ахчаларын сыйырыу бла байламлы шартла бизге жетмейдиле. Айтылгъан этеди, шартла уа жокъдула. Мен аланы хар бирине: «Сен боевиклеге ахча тёлеген хапарынг барды»,-деп сорсам, «Угъай, ол алай тюйюлдю, ётюрюкдю, ийнанма сен анга», - деп тохтайдыла. Эндиге дери да бири келип тарыкъмагъанды.

-Барысы да жасакъ тёлегенлерини юсюнден кюч структурала къайдан биледиле да?

-Бизге аллай информация къайдан келе эсе да, ала да андан биле болурла. Алай предпринимательни неда къуллукъчуну тарыгъыуу бла уголовный иш ачылгъанды деп мен билмейме. Сизге уа президент окъуна тёлейди да, дей болурла. Бир жол былай болгъанды: аманлыкъчыладан бирини хуржунунда записка тапхандыла. Ол тутушуу жаны бла федерацияда бухгалтер болуп ишлегенди. Биз а федерациягъа болушабыз, дунияны неда Европаны чемпиону болгъаннга 3-5 миллион сом беребиз, машина бла саугъалайбыз. Ала республиканы атын айтдырадыла да. Ма ол жашны хуржунунда мен къаллай бир ахча бергеними юсюнден жазылып тура эди. Андан тебирегендиле Каноков боевиклеге ахча тёлейди деп. Тёлей эсе, олтуртугъуз! Мен сизге бурмай айтайым, аманлыкъчылада записка тапсала, бу неда ол быллай бир ахча тёлегенди деп, мен энди ишекли болуп башлайма аны кертилигине. Биреу башханы аман бетли этер ючюн сала болурму аманлыкъчыланы хуржунларына аллай запискаланы,деп келеди кёлюме. Кеси башымда сынагъанма аны.

«Коррупциягъа къажау кюреш алыкъа аты-саны болсун дегенча бардырылады»

-Къабарты-Малкъар радикальный исламны идеология арасына айланнганча кёрюнмеймиди сизге? Мында халны ким бузуп кюрешеди?

- Бизни бирле политика, бирсиле уа экономика неда геополитика муратларына жетер ючюн хайырланадыла. Кёп соруула да бардыла. Канат жолну чачдыргъан адамгъа андан не файда? Туристни ёлтюрюб а ким не тапды? Муслийманланы дин управлениясыны башчысын ёлтюргенлеринде, аны сылтауу дин ниетледе болгъаны баямды. Нек дегенде ол айтханындан артха турмагъан адам болгъанды. Сылтаусуз мурдарлыкъла этилселе уа, не айтыргъа билмей къаласа. Сёз ючюн, ФСБ-ны мекямына от ачыуну алайыкъ. Нек?

- Тыш неда ич сылтауладан къайсысы уллуракъды?

- Мен акъыл этгенден, ала тенгдиле. Чеченде, Ингушетияда не болгъанын, Дыгъыстанда шёндюгю халны кёрюп турабыз да. Энди кезиу Къабарты-Малкъаргъа жетгенди. Нек? Сылтау табылады да, андан. Мында къабартылыла, малкъарлыла, орусулула да бирге жашап келедиле. Миллетле аралы халланы хайырланыргъа тынчды. Кёлкъалды болургъа сылтау не заманда да табыллыкъды. Динлени араларында сууукълукъ салыргъа да кюрешедиле. Экономика сейирлени да унутмагъыз. Биз республиканы айнытып барабыз да. Республиканы бюджетин 25 миллиард сомгъа жетдиргенбиз. Бирлени бюджетни тонап туруудан айыргъанбыз да, анга бюсюремей турадыла. Шёндю уа бирле подрядлада байыкъгъанларын неда чыгъаргъан затларын осал этип, кеслерине файда тюшюргенлерин да билеме. Жарсыугъа, ол зат хар жерде да жюрюйдю. Алай бюджетге къол жетдириу барды неда правительство «откатла» алады деб а киши айталлыкъ тюйюлдю. Мен хар капек къайры къоратылгъанын айталлыкъма. Башха шартла билгенле бар эселе уа, право низамны сакълаучу органла тинтсинле. Мен алагъа ачыкъ айтханма: урладыла эселе-тутугъуз.

- Сиз айтханнга кёре, экономика сылтау барысындан да тюздю?

- Россейни Президентине бизни эки районубузда-Элбрусда бла Бахсанда-террорчулукъ къоркъуу болгъаныны юсюнден билдиргенлеринде, ол инвестицияла артыкъда кёп баргъан жерледе кюрешедиле экономикада бола тургъан иги тюрлениулени жолун кесерге деп,шарт айтхан эди. Бизде уа иги жанына атламла этиледиле. Дотациябызны шёндю 51 процентге азайтханбыз. Къоншуларыбызда уа ол 80-90 процентди. Биз Старопольдан сора ол жаны бла экинчилебиз. Анда дотация 35 процентди. Бусагъатда уа андан да уллу борчла салабыз. Экономиканы андан ары айнытырыкъбыз. Дотацияны азайтыу бла чекленип къалмай, ВВП-ны ёсдюре, адамланы къолайлыкъларын игилендире барлыкъбыз. Бюгюнлюкде бизни 27 магъаналы проектибиз барды. Алагъа «Север-Кавказ округну айнытыуну» программасына кёре, федеральный бюджетден быйыл къырал гарантияла алыргъа заявка берилгенди. Ма ол ыз бла мындан ары да тири атламла бла барлыкъбыз.

Не да болсун, Къабарты-Малкъарда жашау тохтап къаллыкъ тюйюлдю. Бек башы-социальный инфраструктураны кючлендириудю, адамла тынч-ырахат жашарча этиудю. Эл эсе-газ, ток, спорт зал,амбулатория,культура юй да болургъа керекдиле. 2010 жылда биз социальный инфраструктураны 37 жангы объектин хайырланыргъа бергенбиз. Быйыл ала андан да кёп боллукъдула.

-Кюч структураладан коррупция ишле этгенлени ызларындан къаты болууну излегенсиз,деп айтдыгъыз. Аны хайыры бармыды?

-Аны юсюнден МВД-ны башчылары бла сёлешсегиз керекди.

-Аны уа кесим да билеме, алай ала зат айтыргъа унамайдыла.

-Алыкъа коррупциягъа къажау кюреш аты-саны болсун деп,алай бардырылгъан сунама. Бу ишде шарт атламла эсленмейдиле. КъМР-ден башха жерледе да алайды. Коррупциягъа къажау кюреш жаны бла планыбыз барды. Аны 2011-2015 жыллада толтурургъа белгилейбиз. Хар жердеча, бизде да казнагъа сугъанакълыкъ этген бетсиз къуллукъчула болгъанларын да билебиз. Алай биреулен окъуна тутулгъанмыды? «Кавказда коррупция болмагъан бир субъект да жокъду»,-деп,эшитгенлей турабыз. Алай эсе, анга къажау ким кюреширге керекди? Сёзсюз, МВД.прокуратура, следственный органла, сюд система, къырал структураланы бир къауиму. Мен алагъа былай айтама: сиз ишни къолгъа алдыгъыз эсе, улутхачыланы, уручуланы ишлери сюдге тюшерча этигиз. Ансы кюлкюлюк халгъа жетебиз. Биз коррупциягъа къажау къаты сюелирге, кюреширге керекди деп турабыз, мингле бла гражданларыбыз а аманлыкъ этгени ючюн ишин органла тинте тургъан адам къайгъысыз айланнганын кёредиле. Неда адам улутха алады, анга уа аны ючюн жукъ да болмайды. Не жашырлыгъы барды, ол да кимге эсе да ахча тёлегенди.

Коррупциягъа къажау кюрешир ючюн, аны бардыргъан система келишиулюкде ишлерге керекди. Аны бир бёлюмю окъуна юзюлюп кетсе, къырал система оюлгъаннга сана да къой. Мен акъыл этгенден, право низамны сакълаучу органланы башчыларындан сурам бютюнда къаты болургъа тийишлиди.

«Коммерсант»
№65,14.04.2011

ШИМАЛ КАВКАЗ КЮН САЙЫН

Волгоградда урлукъ себип башлагъандыла

Волгоград областьда жаз башы сабан ишле башланнгандыла. Областьны эл мюлк эм аш-азыкъ жаны бла комитетинде ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине билдиргенлерине кёре, мирзеулюк жазлыкъ битимлени урлукъларын себиуню областьны юг районлары башлагъандыла. Бюгюннге дери урлукъ 15 минг гектаргъа себилгенди. Битеу алып айтханда, жазлыкъ битимлени урлукълары 2,9 миллион гектаргъа себилликдиле, ол 2010 жылдан эсе 200 минг гектаргъа кёпдю. Мирзеулюкле 1,8 миллион гектарда, техника битимле – 885 минг гектарда, ол санда 800 минг гектардан аслам жерде чёплеу ёсдюрлюкдюле. Мал ашлыкъ битимле 115 минг гектарны аллыкъдыла, тахта кёгетле, харбыз-хууан, картоф (эллиленикин санамай) 76 минг гектарда ёсдюрюллюкдюле.

-Кюзлюклени урлукълары 1,2 миллион гектаргъа себилген эдиле, аны бир миллион гектардан асламырагъы будайды,-дегендиле областьны эл мюлк комитетинде. Анда айтханларына кёре, губернатор Анатолий Бровко эл мюлкде уруннганлагъа быйыл, бек аздан айтханда, 3 миллион тонна мирзеу жыяргъа керексиз деп, борч этгенди.

Президент - энди республиканы башчысы

Энди Адыгеяны президентине республиканы башчысы дерикдиле. Аны юсюнден оноуну къабыл этгенди республиканы жангы, бешинчи чакъырылыууну парламенти кесини жыйылыуунда.

-Адыгеяны Къырал советини - Хасэни - депутатлары республиканы Конституциясыны 7-чи статьясыны 4-чю пунктуна тюрлениуле кийириуню юсюнден законну бир жолгъа эки окъулууда къабыл этгендиле, анга кёре, мындан ары Федерацияны бизники болгъан субъектини президентини аты Адыгея Республиканы башчысы,деп жюрютюллюкдю,-дегенди ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине жер-жерли самоуправлениеяны парламентини законодательство, законлукъ, эм жер-жерли самоуправлениеяны вопрослары жаны бла комитетини председатели Александр Лобода. Адыгеяны Конституциясына тюрлениуле кийириуню Конституция сюд да къабыл кёргенди, деп ангылатханды ол.

Парламент къабыл этген бегим басмаланнгандан сора он кюн озуп закон кюч аллыкъды.

«Макдоналдс» жууап берирге базынмайды

Владикавказны администрациясыны бек алгъа тамамланырыкъ инвестиция проектлеринден бири - терк аш-азыкъ бла жалчытыучу «Макдоналдс» ресторанны хайырланыугъа бериу эди. Болсада компанияны оноучулары Шимал Кавказ рынокга келигиз деген чакъырыугъа хо деп жууап берирге базынмайдыла. Шахарны мэри Сергей Дзантиев ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине айтханына кёре, бу иш бла байламлы сёлешиуле тыгъырыкъгъа кирип тохтагъандыла.

-«Макдоналдсны» Россейде оноучуларын ангылагъан бек къыйынды, сёзсюз, файдалы боллукъ бу коммерциялы ишни къурургъа сюймегенлерин. Андан сора да, ол бизни республикабызгъа уллу социальный магъанасы болгъан, компанияны излемлерине да келишген проектди,-дегенди ол.

Шёндю Владикавказда студентле бла школгъа жюрюген сабийле бек жаратхан фаст-фуд деген эки ашхана бардыла. Алада онла бла саналгъан жаш адамла ишлерча ишчи жерле къуралгъандыла, ол да игиди шахаргъа.

Ахмед Котиев – Къоркъуусузлукъ советни секретары

Ингушетияны Назраньдагъы ГОВД-сыны начальниги Ахмед Котиев республиканы Къоркъуусузлукъ советини секретарыны къуллугъуна салыннганды. Аны юсюнден указгъа Юнус-Бек Евкуров къол салгъанды. Къоркъуусузлукъ советни алгъыннгы секретары Алексей Воровьёв республиканы правительствосуна башчылыкъ этип башлагъандан бери бир жылны ичинде ол къуллукъгъа адам салынмай тургъанды.

Ахмед Котиев МВД-ны Рязаньдагъы бийик билим берген школун бошагъанды. 1994 жылдан бери Коми АССР-ни Печора шахарында тюзетиу-урунуу колонияны начальнигини орунбасары болуп ишлегенди. Ингушетиягъа келгенден сора Малгобек районну Пседах элинде участка уполномоченный болуп тургъанды. Андан сора Малгобекни ГОВД-сыны криминальный милициясыны начальнигини орунбасары болуп ишлегенди. 2000 жылдан 2002 жылгъа дери – республиканы МВД-сыны Уголовный – излеу управлениясыны начальнигини орунбасары болгъанды. 2007 жылдан бери уа Назрань шахарны ГОВД-сыны начальниги эди.

Аскерге чакъырыу план бла барады

Россейни Саутланнган кючлерине Дагъыстандан жаш адамланы къуллукъ этерге чакъырыу азайтыллыкъ тюйюлдю. Аны юсюнден РФ-ни Къорууланыу министерствосуну официальный келечиси айтханды журналистлеге, бир-бир асламлы информация органла бу республикада 2011 жылда жаз башында аскерде къуллукъ этерге гражданланы чакъырыу иги кесекге азайтыллыкъды деп хапар жайгъанлары бла байламлы.

Аны айтханына кёре, Россей Федерацияны Юг федеральный округдагъы субъектлеринде, ол санда Шимал Кавказ регионда да, жаз башында аскерде къуллукъ этиуге чакъырыу кампания план бла бардырыла турады. Гражданланы аскерде къуллукъ этерге чакъырыуну юсюнден оноу этиу чакъырыу комиссияны ишиди. Ол гражданланы аскерде къуллукъ этерге Конституция берген эркинликлерине миллет неда дин бла байламлы сылтаула бла чек салыргъа эркин тюйюлдю. Аскерде къуллукъ этерге жаз башы кампанияны кезиуюнде 218702 адам чакъырыллыкъды.

Жети минг терек орнатхандыла

Астраханьда жаз башы жылы кюнлени кезиуюнде жети минг терек, аллай бир чакълы юлкю орнатхандыла. «Ол акция «Жашил шахар» деген экология проектни чеклеринде бардырылгъанды»,-деп билдиргендиле ИТАР-ТАСС-ны корресопндентине шахарны администрациясыны пресс-службасында.

Экология проектни чакъырыуу – «Орнатыргъа эм сакъларгъа» деп бардырылады. Терекле эм юлкюле алагъа къарар онгла болгъан жерлеге: школланы, сабий садланы, больницаланы, башха медицина учреждениеланы тийрелеринде участкалагъа, парклагъа орнатылгъандыла, ол санда тал, юргю, акация эм башхала. Пресс-службада айтханларына кёре, 12 мингден аслам терек орнатыллыкъды бу жаз башында шахарда.

Жууукъ кюнледе уа парклада, скверледе адамла эм туристле аслам санда солуучу жерледе гюллени орнашдырыу башланырыкъды. Битеу алып айтханда, миллион чакълы гюл битим орнатыллыкъды.

Сабийлени санаторийле эм лагерьле сакълайдыла

Быйыл Чечен Республиканы 30 мингден аслам сабийи санаторийледе бла лагерьледе солурукъдула эм саулукъларына къаратырыкъдыла. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине урунууну, халкъны иш бла жалчытыуну эм социальный жаны бла айныуну министрини орунбасары Забина Алемханова билдиргенди.

Аны айтханына кёре, правительствону бегимине тийишлиликде Урунууну, халкъны иш бла жалчытыуну эм социальный жаны бла айнытыуну министерствосу сабийлени солууларын къурау, саулукъларына къарау ишлени бардырлыкъ полномочный органды. «Быйыл биз сабийлени солууларын Шимал-Кавказ федеральный округну санаторийлеринде бла лагерьлеринде бардырырча этгенден сора да, Къара эм Азов тенгизлени жагъаларында да солурча этерикбиз»,-дегенди Алемханова. Бу ишге 491 миллион сом, ол санда 407 миллион сом республиканы бюджетден берилгенин энчи халда чертгенди.

Самолёт бузугъу болуп къоннганды

Ростов областьны Волгодонск районунда бузугъу болуп къоннган Ан-2 самолётда Канаданы гражданини болгъанды. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине МЧС-ни область Управлениясында билдиргендиле, пилот госпитальда жатаргъа унамагъанын да айтып.

Самолёт Романовская станицадан 200 метр бир жанына жерге къаты тийип къоннганды. Ол тюшген жерге авария службала бек терк жетгендиле. Машинагъа тюшген заран къаллай болгъаны тохташдырыла турады, дегендиле МЧС-де.

Станицаны тийресинде аэроклуб барды, самолёт андан учхан эди. Авария нек болгъаныны сылтауун излей турадыла.

Оюн

Студентле айырыу эркинликлерине тюшюнедиле

Нальчикни 14-чю номерли гимназиясында шахарны колледжлери ни бла профессионал билим берген лицейлерини окъуучуларыны арасында Къырал Думагъа айырыула деген оюн болгъанды.

- Жаш айырыучуну школунда студентле айырыу комиссияны ишини амалларыны эм айырыу эркинликни юсюнден билимлерин ёсдюргендиле, политика партияланы келечилери, шахарны прокуророну болушлукъчусу Ислам Чемезаков бла тюбешгендиле. Ол окъуучулагъа айырыуланы эм референдумланы кезиулеринде къаллай бузукълукъла этилгенини, аны ючюн жууапха тартыуну юсюнден айтханды»,- деп билдиргенди Нальчикни жер-жерли айырыу комиссиясыны башчысы Феликс Шомахов.

Андан сора студентле кеслерини партияларын къурагъандыла, айырыу программаларын хазырлагъандыла эм электоратны алында аланы къоруулагъандыла. Къол кётюргенлени санына кёре Къабарты-Малкъарны автомобиль транспорт лицейини «Шаг за шагом» эм «Строитель» лицейини «Достойная жизнь России» партиялары хорлагъандыла. Сатыу-алыу – технология лицейни сатыу-алыу – экономика партиясы экинчи жерни алгъанды, женгил промышленностьну колледжини «ПЭЧВОК» партиясы ючюнчю болгъанды.

Хорлагъанлагъа «Единая Россия», ЛДПР, КПРФ эм «Справедливая Россия» партияланы регионда бёлюмлеринден саугъала берилгендиле. Жаш айырыучуну школуна къатышханла барысы да сертификатла алгъандыла.

Анна ДЕМИДОВА.

Медицина

Амбулатория жангыртылынады

Апрель айны ал кюнлеринде яникойчула эрттеден бери сакълагъан иш этилип башланнганды: элни амбулаториясында жангыртыу бардырылады. Республиканы Президенти Арсен Каноковну буйругъу бла бюджетле аралы трансфертден къурулуш ишлеге бир миллион сом бёлюннгенди. Озгъан жылны ноябрь айында проект этилип, смета хазыр болгъандан сора ачыкъ аукцион – тендер бардырылгъанды. Анда къурулуш компания ООО «Самерс 9» хорлагъанды.

- Бу айны ал кюнлеринде керекли ишле башланнгандыла,-дейди амбулаторияны баш врачы Чыпчыкъланы Елена. - Экинчи этаж къаланып, башы жабыллыкъды. Сметагъа кёре, багъыучу учреждениялы толусунлай хайырланыргъа берир ючюн, энтта иги кесек ахча керек боллукъды. Аны бла байламлы республиканы Президентини эм Чегем районну администрациясына къагъытла жиберилгендиле. Саусузлагъа къурулуш ишле баргъан мекямда къараргъа тюшгени бир аз тапсызыракъды, алай ала болумну ангылайдыла»,- дегенди.

ЭЛЕККУЛАНЫ Хасан.

СУРАТДА: амбулаторияда къыстау ремонт ишле барадыла.

Къадар

Асхатны ныхытлы жоллары

Солтанланы Муссаны жашы Асхат бла Кязим хажини къызы Маймурат, бир къыз, эки жаш ёсдюре, туугъан эллери Шыкъыда жашагъандыла. Сабийле уакъылай, тиширыу ауруудан иги болмай ауушады. Ол жыллада шыкъычыла Кичибалыкъгъа кёче тебиреген эдиле. Солтан улу да, сабийлерин ата юйюнде къоюп, ары кетеди. Кёп да турмай уруш башланады да, жашны къазауатха чакъырадыла. Жаяу аскерни санында Воронеж шахарны тийресинде бардырылгъан сермешледен биринде, жаралы болуп, къауум нёгери бла бирге жесирге тюшеди.

Польшаны тийресинде концлагерьде турады. Анда, немис солдатладан сора да, полицайла кёп эдиле. Ала бютюнда бек къыйнагъандыла. Бир кере, ишге бара тургъанлай, Асхат, ийлип, жол жанында бир гюлню алады. Аны кёрген сатхычла ушкок къалакълары бла жашны тюедиле, иегилерин да сындырадыла, эсин аудурадыла. Сора, сау болмагъан сунуп, ёлюкле тургъан отоугъа атадыла. Эсине келмей, анда эки кюн жатады. Ючюнчю кюн аланы кюйдюрюрге керекдиле. Немисли доктор келип, быланы тинтеди. Ол заманда, жаш кёзлерин ачады.

Асхат юй бийчеси Хазака эм сабийлери бла.

Жашау тылпыуу болгъанын ангылап, доктор Асхатны госпитальгъа салдырады. Аны бла ол дагъыда бир ёлюмден къутулады. Бираз бакъгъанларындан сора башха лагерьге ётдюредиле. Энди бу Германияны жериндеди.

Анда уа власовчуланы келечилери келип, бизге къошулугъуз деп кюн сайын агитация бардыргъанлай турадыла. Лагерьде бек къыйын эди. Болсада Ата журтларын сатханлагъа къошулургъа сюйгенле чыкъмадыла.

Лагерьде мыртазакълагъа «Жюйюсхан полицай», - деп сёлеширге керек эди. Бир жол Асхат аладан бирине «Жолдаш полицай», - дейди. Ол а анга алай ачыу тиеди. Бу жашны жояргъа сюрюп тебирейди. Ёлтюрген а лагерьни бир жанында эски юйню къатында этиучюдюле. Экиси да алайгъа жете баргъанлай, полицайланы таматалары быланы артха чакъыртады. Илишаннга салыуну орунуна резин таякъ бла жыйырма беш кере урургъа буюрады. Асхат артда эсгериучю эди: «Тогъуз кере ургъанларындан сора эсим аугъан эди», - деп.

Андан сора, ёлген сунуп, муну балчыкъгъа атадыла. Бир нёгери бар эди, украинлы жаш. Немисча кеси да уста биле эди. Ол болушуп, бу жол да ёлюмден къутулады.

Бир кере лагерьге немисли фермер келип, маллагъа къарай билген ишчиле излегенде, таулу жашны сайлайды. Ол а украинлы нёгерин да кёргюзтеди. Алай бла экиси да аны юйюнде къауум заман ишлейдиле. Ашлары лагерьден эсе игиракъ эди. Артда сют да иче эдиле. Анга кёре къарыу аладыла. Сора кюнлени биринде была къачар акъыл этедиле. Бир кече украинли жаш, Асхатны уятып: «Бусагъатлай кетерге керекбиз», - дейди. Сора была экиси да чыгъадыла.

Кюнчыгъыш жанында топ атылгъан тауушла азчыкъ эшитиле тебирегендиле. Жашла ары таба атланадыла. Жолда тутмакъ кийимлерин да алышадыла. Къауум замандан къызыу сермеш бара тургъан жерге чыгъадыла. Бери жанында окопла ичинде власовчула, ары жанындан а къызыл аскер келеди. Эки къаууму да къолларында болгъан сауутдан бир бирлерине атдырадыла.

Жашла, анга да къарамай, бизникиле таба кеслерин атып, алайдан къутуладыла. Алагъа ашатадыла, юслерин алышадыла. Сора соруу этедиле. Украинлы жаш: «Не да болсун, бир ётюрюк сёз къошма. Хар затны болушунлай айт. Къуру бир кере соруп къоярыкъ тюйюлдюле. Аллында ажашсанг, терслеп къоярыкъдыла», - дейди.

Асхатха сегиз кере соруу этедиле. Ахырында: «Энди урушну сенсиз да бошарыкъбыз. Сюе эсенг, юйюнге жиберейик. Ыразы эсенг, армиягъа къошул да, уруш эт», - дейдиле.

Солтан улу кёп сагъыш эте турмайды. Мен немисли концлагерьледе кёп къыйынлыкъ сынагъанма. Аны унутуп, юйге кеталлыкъ тюйюлме, урушха барлыкъма», - дейди. Андан жашны аскер бёлюмледен бирине къошадыла. Алай бла ол жангыдан урушха киреди. Ахыр кере Кенингсберг шахар ючюн сермешге къатышханды. «Анга бомбала атаргъа келген самолётла асыры кёпден кёкню жапхан эдиле», - деп эсгериучю эди ол кюнню Солтан улу.

Андан да сау-саламат къутулуп, башына да эркин этилип, журтуна келгенден сора биледи халкъны Азиягъа кёчюрюлгенин. Алгъа Къазахстанда излейди жууукъларын. Ахырында Къыргъызстанда табады. Исси кёл областыны Исси кёл районуну Семёновка элинде жашап тургъанды.

Колхозда тамата къойчу эди. Сюрюуюнде тёрт жюз бла жарым къойгъа къарагъанды. Нёгерлери Шауаланы Зейтун бла Аналаны Мухтар эдиле. Артда биринчи башха ишге кёчеди да, аны орунуна Асхат тамата жашын Хыйсаны алады.

Сууукъ къыш болгъанда, ашлары да тауусулуп, къыргъызлы жашла ишлеген къошлада сюрюулерини ючден экисин тас этгенле бар эдиле. Асхат, малын хазна къоранч этмей чыгъарады. Андан сора мюлкде даражасы кётюрюледи, ахча саугъала да бередиле.

Бир жыл Асхат нёгерлери бла жюз ана къойдан жюз онбир къозу алады. Экинчи жыл а - 120, дагъыда бир жылдан а 141 къозу. Андан сора да, орта эсеп бла хар къойдан 2,8 килограмм жюн. Аллай кёрюмдюлери болгъанны Социалист Урунууну жигити деген атха кёргюзте эдиле.

Элли алтынчы жыл анга Ленинни орденин бередиле. Андан сора да, Къыргъыз ССР-ны Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганды. Исси кёл областьха депутатха айырылып тургъанды. Бир кере уа Асхатны ВДНХ-гъа жибередиле. Андан да алтын майдал бла къайтханды.

Азияда тургъанында Гайыланы Хазаканы алады. Аланы бир къызлары бла тёрт жашлары болдула.

Ата журтха къайтыргъа эркинлик болгъанда, юйюрю бла Шалушкагъа кёчгенди. Эки юйюрюнден сабийлери бла жюз жылгъа жууукъ жашап, 1996 жыл ауушханды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

КЪАЗАХСТАНДА КЪОНАКЪДА

«Таулуланы жашау болумларына къууаннганма»

Озгъан жылны аягъында Къазахстаннга эгечимден туугъаннга къонакъгъа барып, бир айны ичинде ёрге-энишге ётюп келгенме. Анда тургъан кюнлерим жылы, чууакъ болгъанларына къууана, Алматаны ариулугъуна сейирсине, жууукъларымы къолайлы, ырахат жашагъанларына ыразы бола айландым.

Бир ингирде Медеогъа чыкъдыкъ. Энишге къарасанг, жол жанында жаннган чыракъла стадионну тёгереги бла къытайлыла кёкге жибериучю сарыуек сюркелип баргъанча кёрюне эдиле. Ёрге къарасанг, толгъан ай, асыры жууукъдан, къучагъыма алып къояма дер эдинг.

Къазахлыланы бир ахшы адетлери барды: къоншу юйде къонакъ бар эсе, аны кеслерине чакъырмай, сыйламай къоймайдыла. Таулула да анга кертичи боладыла. Ма бу жол да эгечими къоншусу, тёрт жыйырма жылдан атлагъан Эфендиланы Чопай юйюне чакъыргъанды. Бир огъурлу, сюйдюмлю адам. Аллах узакъ ёмюр берсин анга.

Кёчгюнчюлюкде кёрген къыйынлыкъларын санап саны да жокъду, болсада сабырлыгъына, тирилигине сейир этерсе. Биринчи кере аны кулакса деп къыстагъандыла туугъан жеринден, андан къачып, Нарсанада жууукъларында тургъанлай, экинчи сюргюнню сынады.

Уллулагъа тенг болуп, фермада ийнекле саууп, абадан къарындашларына окъургъа, бийик билим алыргъа онг берген эди. Аны жигер урунннганына, не къыйын ишден да артха турмагъанына Совет Союзну, Къазахстан Республиканы да кёкюрегинде жылтырагъан орденлери шагъатлыкъ этедиле.

Чопайны абадан къызы Татьяна Алматада «Минги-Тау» миллет культура араны жууаплы секретарыды. Ата журтларына бир тюрлю сылтаула бла къайталмай къалгъан къарачайлыланы бла малкъарлыланы кеслерини культура аралары, ансамбльлери, айбат жасалып чыкъгъан журналлары болгъанларына бек къууандым.

Эфендиланы Чопай.

Атмырзаланы Бийгъа.

Къазахстанда жашагъан къарачайлыланы бла малкъарлыланы къысха заманны ичинде бирикдирген, аланы жумушларын этген бу араны къурагъан Хочуланы Людмилагъа, аны шёндюгю директору Бабаланы Мустафирге, Эфендиланы Татьянагъа, «Минги-Тауну» баш редактору Улбашланы Любагъа, аны жууаплы секретары Гюлюйланы Лейлягъа жюрек ыразылыгъымы билдирирге сюеме. Сау болугъуз, тутхан ишигизден къууана, кёп жылланы жашагъыз, дейме.

Анда тургъан кюнлеримде кёчгюнчюлюкню заманы жангыдан эсиме тюшдюле. Биз Къаркъара элчикде, оналты таулу юйюр болуп, бек татлы жашагъанбыз. Кёнделенден Чочайланы Къасым, Шауаланы Масхут, Атмырзаланы Мусос, Отарланы Межгит, Хасаниядан Биттууланы Таттюка, Болатланы Зулкъарний, Къарабашланы Айшат, Османланы Наууш, Жемталадан Чочайланы Ахмадия, Црайланы Бахау, Малкъардан Алтууланы Люкка, Къарчаланы Саният, Таукенланы Мусса, Къазийланы Назиля, Бичиланы Хамит,Уяналаны Забит бир юйюрча тургъанбыз.

Къабыргъа къоншубуз Биттууланы Таттюка бла атабыз бирге ишлегендиле. Сен,мен демейин, ариу жашагъандыла. Кёп ингирлени, Кавказны сагъына, тансыкълап,тауча жырлагъанларын эсимде къалгъанды. Ала Кавказгъа бизден бир жыл алгъа кёчюп кетген эдиле. Элли жетинчи жылда биз Нальчикге жетгенибизде уа, Таттюка, бизни сакълап, темир жол вокзалда шинтикге олтуруп тургъаны эсимдеди.

Ол ауушхандан сора (Аллах жаннетли этсин), юй бийчеси Шахий, Къазахстанда къоншулукъну унутмай, Кёнделеннге къонакъгъа келиучю эди. Ол эсиме тюшгени сайын мырзайыны татыуу аузума келеди. Шахийни эгечи Къарабашланы Айшатны, киндик анам Айчаны да, кёп ариу сёз юн эшитгенме.

Болатланы Зулкъарнийге уа биз, сабийле, Чукай деучю эдик. Урушдан къайтхандан сора элде шофёр болуп ишлей эди. Аны бийик агъач кабинасы болгъан машинасына олтуруп, сабанладан будай ташыгъан кюнлени биз бек къууанчлы кезиуге санай эдик.

Атмырзаланы Омарны жашы Мусосну къызлары Бийгъа бла Хафисат къазакълы жашлагъа баргъан эдиле. Биринчи совхозда къурулуш бригадада пенсиягъа чыкъгъынчы ишлеп тургъанды. Тогъуз къызны бла эки жашны сау-саламат ёсдюргенди. 1963 жылда уа аны эгечи Хафисат ажымлы ёледи. Аны эки къагъанакъ сабийи къалады. Абаданын Бийгъа алады, сегизайлыкъ Катяны уа атабыз Кёнделенден алып келгенди, аны анабыз ёсдюргенди.

Бийгъа Къазахстанда бизден да бир болушлукъ болмай, бир кюнню ишинден да къалмай, он къызны бла эки жашны ёсдюрюп, толу юйюрлюле этип, туудукъларыны,аладан туугъанланы да кёрюп, бирине да ачымайын кетгенди бу дуниядан. Ол ёлгенли ючюнчю жыл барады. Аллах жаннетли этсин.

АТМЫРЗАЛАНЫ Байдуллах.
Кёнделен эл.

МЕДИЦИНА

Къаллай аурууланы багъадыла пиявкала?

Эр, тиши болгъаны билинмеген, юч тёбен жаягъы болгъан жан - медицина пиявкады (малкъарлыла алагъа къан ичиучю алат къурт дейдиле. **Ред.**) Ауругъанлагъа ала бла багъыу кенгден-кенг эм терк жайыла барады.

Алат къуртха къан ичириу бла ауругъанны багъыу бек эрттеден бери жашауда бардырылып келеди. Эки жюз жыл мындан алда уа акъылсызла аны хыликкялыкъгъа жетдирген эдиле: багъыучула адамланы къаллай аурууладан да къоруулар ючюн, бир жолгъа жюзюсюн окъуна салыучу эдиле.

Ауругъанланы бу амал бла багъыу аз-аздан жашаудан кетгенди. Советлени кезиуюнде ол жангыдан мода болду. 1937 жылда уа Москваны къатында аланы ёсдюрген дунияда бек уллу биофабрика - «Медпиявка» къуралды.

Сора тарых ызына къайтды. Алат къуртланы таблеткала алышындырдыла. Шёндю уа алат къуртланы ючюнчю кере къайтып жайылыулары кезиуюдю. Бек къыйын табарыкъсыз гирудотерапияны кабинети болмагъан медицина араны. «Алат къуртланы башчысы - иеси» уа хар адам да болаллыкъды. Уллу шахарлада ауругъанлагъа ала бла багъаргъа юйретген коммерциялы курсла ачылгъандыла.

Сау шприц

Алат къурт юч усталыгъы бла багъалыды. Биринчиси - ол ауругъанны «биология жаны бла тири жерчигинден» къаба биледи. Башхача айтсакъ, иглотерапевт докторла ийнелени сугъуучу жерлени.

Экинчиси - къанны ичип (ач къурт окъуна не кёп ичсе да, 5-10 миллилитрден кёпню ичмейди), къанны артериальный тамырлада басымын азайтады. Сёз да жокъду артыкъ къанны къуртсуз кетерирге боллугъуна. Аллай жумушну этиучю служба бар эсе, аны хайырланыргъа керекди алгъа.

Ахыр бек башы. Къан ичиучю бу къуртланы тюкюрюклеринде 150-ден аслам хайырлы ферментле бардыла. Аланы бек игиси - къанны тамырлада жюрюуюн игилендирген гирудинди. Терапияны аты да бу сёз бла къуралгъанды - гирудинотерапия деп.

Алат къуртла бизни аурууубузну юсюнден сагъыш этмегенлерине сёз да жокъду - ала кеси къарынларын тойдурургъа кюрешедиле. Аланы атабабалары болгъан къуртчукъланы бек аз болгъанды къан ичер онглары. Аны хайырындан ала ашамай кёп заманланы тёзерге юйреннгендиле, 1-2 жылны ичинде бир донорну табып, къарынларын тойдурсала да, сау бол дерикдиле. Миллилитрле бла ичген къанны бек аяулу хайырланады ол. Табийгъат анга ферментлени иги кесек артыгъы бла бергенди. Алайды да, алат къуртну тюкюрюгю адамны саулугъун сакъларыкъ бек иги дарманды. Ол къан тамырлары, аш оруну, солуу тамырлары, бутлары, билеклери, къоллары эм башха органлары ауругъанлагъа болушады.

Къуртланы урологла, дерматологла, окулистле, хирургла эм гинекологла да хайырланадыла. Аланы тромбофлебитден, варикозадан ауругъанланы бакъгъанда, инфарктха эм инсультха профилактика халда да хайырланадыла. Алай къуртланы къайсы ауруулагъа къажау хайырланнганларыны тизмеси газетни бир бетине сыйынырыкъ окъуна тюйюлдю.

Тазалыкъны излеу

Аптекагъа, медицина арагъа бара турмай, къатыгъызда, тийрегизде кёлледе алат къуртланы тутуп, ала бла кесигиз багъаргъа да жарарыкъмыды? Эштада, жарамаз. Ала тазалыкъны сюедиле. Таза суулада жашайдыла, хар регионда да угъай. Эртте кезиуледе, къудурет таза болгъан заманда, аланы энчи кёлледе, Москвада бла Петербургда окъуна да ёсдюрюп болгъандыла. Ма ол заманда окъуна бек къаты жорукъла бар эдиле ала бла байламлы: жылны жаланда тохташдырылгъан бир кезиуюнде, узунлукълары, базыкълыкълары да жорукълада айтылгъанлагъа келишгенлерин тутаргъа эркинлик болгъанды.

Битеу алып айтханда, бу къуртланы 400 къумасы белгилиди, шёндю ауругъан адамланы багъыуда жаланда бир къумасы - медицина алат къуртла хайырланылады. Аланы кёлледе ёсдюрюуню эртте къойгъандыла. Ала биофабрикалада ючлитрлик миляла банкалада жашайдыла, алада туудыла, алада ёседиле. Ашазыкълары эт комбинатладан алыннган къанды.

Эрлик, тишилик жанын алып къарагъанда, кеси кесине жаш, къыз да болады. Алай эсе да, алат къуртну тукъумун ёчюлтмез ючюн, эр, тиши да керекдиле. Шёндюгю медицина терминология бла айтсакъ, биосексуальный юйюр неда гей-экеуленле керекдиле.

Ийисни татымны сезедиле

Ол гей-экеуленле - табийгъат къурагъан сейирлик затладыла. 270-шер тишлери, битеу этинде дуния бла бир кёзлери, алай эсе да, биз ангылагъандан, арталлыда абери кёрмейдиле. Ийисни ангылайдыла, татымны бек сезедиле. Алат къуртла ёсдюрген биофабрикада ишлеген тиширыуланы айтханларына кёре, адамланы бек иги сезедиле, бир-бирлеге терк юйренедиле, бир-бирлени уа сюймейдиле.

Алагъа душман болуу да бек тынчды: ала бла тюбеширден алгъа бир рюмка аракъыны къапласагъыз неда бир сигаретни ичсегиз, неда юсюгюзге дух чачсагъыз, болуру болду да къалды. Ала сизни къабарыкъ тюйюлдюле, багъарыкъ да тюйюлдюле.

Алат къурт, этни тешип, ичине кирни жаргъа боллукъду деген зат - жомакъды. Къаныгъызны иче тургъанын тохтатыргъа сюе эсегиз, башына спирти болгъан мамукъ буштукъчукъ тийиригиз. Бек къарыусузчукъладыла, аны ийисинден окъуна эслери ауп къаладыла.

Бир кере хайырланыу

Медицина алат къурт аптекада 50 сом турады. Аны жангыз кесин сатмайдыла, бир къауумун алыргъа керекди. Медицина аралада окъуна гирудотерапияны бир сеансыны багъасы 1500 сомдан башланады. Алат къуртланы багъаларын анга къошсакъ, ол артыкъ багъа тюйюлдю. Ненча сеанс керек боллугъу ауруугъа кёре тохташдырылады. Гирудотерапияны бир курсу 3-ден 10 сеансха дери созулургъа боллукъду, ыйыкъда 2-3 сеанс берилип турса да.

Жарсырча зат да барды: алат къуртла жаланда бир кере хайырланыладыла. Ол жаны болгъан организмди, теория жаны бла къарасакъ, инфекцияланы жаяргъа себеплик этерикди.

Медицина тилде айтсакъ, ол медицинаны къоркъуулу къалгъан-къулгъаныды, ол себепден жокъ этилинирге керекди. Ала бизни къаныбызны кеслерини хайырлы ферментлери бла жалчытхандан сора аланы ёлтюрюп къоядыла неда юслерине спирт, тытыр къуюп ёлтюредиле.

Дагъыда

Халкъ дарманланы алып айтханда, хайырланнганла дугъуманы, жёге гюллени, файгъамбар чечекни, лёкъуну (итбурунну), мырзы гюллени чайлары да бек дарманлылагъа саналадыла. Адамны санын тазалаучу клиника амалла да аз тюйюлдюле. Ала хайырлыдыла. Противопоказанияларыны эм багъалы болгъанларыны хатасындан аланы сатып алыргъа кёплени къолларындан келмейди.

Алгъаракълада россейли рынокда энчи пластырь (мелте) кёрюннгенди. Гитче артмакъчыкъ, балакъны тюп жанына жабышдырадыла аны. Мелтеде болгъан тири ингредиентле - турмалин бла бамбук уксус (ала мелтеде бардыла) рефлектор точкалагъа къатыладыла. Турмалин адамны санына температурасы чакълы бирге жылынса, къанны иги жюрюуюне себеплик этеди, бамбук уксус а сандан уулу затланы кетереди. Алай бла адамны чархында болгъан уулу затла рефлектор зонала бла тартылып чыгъарыладыла эм, мелтеге жабышып, аны къаралтадыла.

«**Российская газетадан**» алынып басмаланады.

Тарых

ЖЕРИНЕ КЁРЕ – ЖИЛЯНЫ

Мындан алгъаракъда ахшы шуёхум, таулу халкъны юсюнден жазылгъан эски китапчыкъланы, журналланы, газетлени жыяргъа кёп заманын бёлген Акъкъайланы Къасымны жашы Исмайыл манга «Школа мужества» деген газетни 1938 жылда 2-чи сентябрьде чыкъгъан номерин бергенди. Аны ВЦСПС-ни Турист-экскурсия управлениясы чыгъарып болгъанды. Мени кесими алгъыннгы къуллугъум бу бёлюм бла байламлы эди да, бу саугъагъа сабийча къууанып, къалгъанланы да аны бла шагъырей этерге сюеме.

Газет саулай альпинизмни, Ата журтубузну, таулуланы юсюнденди. Совет Союзну кючлю заманында окъуна, альпинизм усталыкъгъа энчи эс бурулгъан кезиуде, Орта Азияда бизни тёппелерибизден эсе иги да бийик Тянь-Шань бла Памир бола тургъанлай, тау спортну арасы мында эди. Кавказда бийикликлери беш минг метрден озгъан алты таудан бешиси бизде эди, сыйлы Элбрус таматалары болуп.

Битеу Европаны альпинистлери, артыгъыракъда кеслерине базыннганла, кеслерин сынаргъа сюйгенле, бери келирге кюрешиучю эдиле. Нек дегенде Бызынгыны буз къабыргъалы таулары - Шхара, Дых тау, Мижирги, Къурум-Къол, Коштан тау бек къыйын таулагъа саналгъанлары ючюн. Эсимдеди, бир жол Чехословакиядан Бызынгы таулагъа ёрлерикбиз деген къауумну, эркинлик къагъытларыгъызны тап къурамагъансыз деп, тыйгъан эдиле да, ол къаялача къаты жашла асыры ачыу этгенден ачыкъ жилягъан эдиле. Аланы аллай халлерине эрип жиберген эдик.

Мести ауушдан Гарваш ауушха ётюп, Шхельда таугъа чыгъыу бек къыйын, бек къоркъуулу ёрлеуледен бириди. Бу таугъа чыгъаргъа кёпле ёшюн урадыла. Гарваш деген ауушну орусчаландырып айтадыла ансы, аны аты тауча Къар-Башды.

Жангы тау, Къатын тау, Гестолу, Мусос-Къош, Тонгуз-Орун, Дых тау, Жайлыкъ, Уллу- Тау-Чана, Тонгуз-Орун-Кёл - бу атла Ата журтубузну, таулу халкъны ёмюрледен бери белгилеп келген, бир заманда тюрленмезлик, иелик тамгъасыны атларыдыла.

Газетни бек хычыуун, бек сейирлик жерчиги уа Ев. Симоновну Эммануэльни Минги таугъа къурагъан экспедициясыны юсюнден жазгъан статьясыды. 1829 жылда мингнге жууукъ аскери бла Элбруснуу тюбюне бу генерал келип, алайда тохтайды да, тауну башына чыгъаргъа хазырланады. Орус аскер былайгъа бу жол экинчи кере келген эди. Аны аллында биринчи отряды, хазна адамын къалдырмай, тау башындан курт юзюлюп басхан эди.

Бу жол тынгылы хазырланадыла, тауну башына чыгъарыкъланы эслеп айырадыла. Генерал а: «Мен патчахха ант этгенме, мен энди аны хазнасына, мюлкюне саналама, кеси аллыма къоркъуулу жерге барып, алайда жоюлуп, Россей къыралгъа заран, къоранч келтирирге эркинлигим жокъду», - деп, аллай сылтау бла таугъа аны ючюн чыгъаргъа унамагъан эди деп айтылады бу статьяда.

Эммануэльни былайгъа келген хапарын эшитип, Къарачайны баш бийи Къырымшауханланы Ислам барды аны аллына. Жылыулу саламлашып, чай ичип, таурух айтып бошагъандан сора Ислам былай деди:

- Жюйюсхан, Минги тауну башына биринчи кере чыгъарыкъ адамгъа ол къыйынарыкъ иш болгъаны себепли кел, мен сени жыйынынга бу тауну къылыгъын-сырын иги таныгъан беш-алты жашны берейим да, тап жолну ала кёргюзтюрле, - деди.

- Алай бла генералны бу экспедициясыны жол башчысы белгили уучу, къарачайлы Хайырланы Хыйса, чам аты Хыйла, орус атха бурулгъан Киллар болду. Бу шартны уа мен Ев. Симоновну «Слово об Эльбрусе» деген китабындан, дагъыда башха жерледен алып къошама.

Минги тауну башына чыгъаргъа уа бир ненча алимни, солдатны, казакланы, къарачайлыланы бла малкъарлыланы хазырлады. Эрттен жарыкъ ургъанлай, была барысы да, кюн кюйдюрмезча, бетлерине ушкок от сюртюп, биргелерине басхычла бла узун къурукъла алып тебиредиле. Генерал а, акъ къапталыны тюймелерин тешип, чатырыны аллында жумушакъ тахтагъа олтуруп, таугъа ёрлеп баргъанлагъа быргъылы кёзюлдюреуюк бла къарай эди. Бир кесекден, эрттенлик туман бираз чачылгъандан сора, ёрге тырнакъларгъа кюрешгенле эслене башладыла.

Экинчи кюн а таугъа баргъанланы тизгинлери къауум-къауумгъа бёлюнедиле. Адамла кючден атлай тебиредиле, академиклени кёллери бокъланып, тёрт аякъланып бара эдиле. Купферни бир таулу жаш жамычысына олтуртуп сюйрей эди. Битеуюнлей алып къарагъанда уа, малкъарлыла (алагъа «балкарцы» деп айтылады), таза да жигитлик этип, экспедицияны адамларына уллу болушлукъ эте эдиле. Алимле, тау юсюнде уакъ къауумлагъа бёлюнюп, анда-мында чачылып, хар бири кеси къайгъылы болуп, артда кеслери жазгъанча, къалай да этип, былайдан бир сау къутулсакъ эди дей эдиле.

Алай эте, бир заманда, жыйындан айырылып, терк атлап, биреулен ёрге таукел атылады да, бир кесекден а, тауну тюз башында сюелип, артха, ызына къайтып тебирейди. Аны кеси кёзю бла кёрген генерал, олсагъатдан буйрукъ берип, ол къууанчны, топланы атдырып, тауланы зынгырдатып белгилейди.

Бир ненча сагъатдан Минги тауну башына чыкъгъан жаш энишге, лагерьге тюшеди, чырпа бёркюн кийип, эски чепкенини этеклерин тюзетеди. Ол заманда деп айтылады бу статьяда:

- Как звать? - спросил генерал, поморщившись от того, что победителем оказался кавказец.

- Киллар, - коротко ответил он.

Таулу жаш а, анга берилген саугъаны алып, жерлешлери бла саламлашып, казакла къарап тургъанлай, чабырларын тешип башлайды. Казакла уа сейир этип къарайдыла бу батыр адамны аякъ кийимлерине. Аланы ангылауларына кёре, аны бош, магъанасыз, болмачы чарыкъларыны ичинде салам, сора кийиз олтанчыкъла. Таулада айланыргъа чабырладан тап, аладан хайырлы аякъ кийим болмагъанын тюзде, ёзенледе ёсгенле къайдан биллик эдиле?

Минги таугъа бек алгъа ким чыкъгъанды деп, бу арт кезиуде аны юсюнден даулашла, дауурла къурала турадыла. Ол кишиликге дау этгенле бардыла. Туура, ёмюрлеринде тауланы кёрмегенле окъуна даулайдыла ол аперимликни.

1938 жылда альпинистлени кеслерини газетлеринде Элбрусну башына биринчи болуп бек алгъа таулу жаш чыкъгъанды деп жазылгъанда, аны кертилигине ишекли болургъа ол кезиуде: «Угъай, ол алай тюйюл эди», - дерге адам табылмагъанды. Энди уа къаллай ётюрюкге да жол ачылгъанлы, ол хорламгъа къошулургъа сюйгенле тауусулмайдыла.

Минги тауну башына чыкъгъан хунер шёндю тышындан келгенлеге уллу батырлыкъ болгъанлыкъгъа, гитчелигимде аппамдан эшитген эдим, бурун заманлада таулу жашла бла къарачайлыла, бир бирлери бла ёчешип, аны тёппесине къайсыбыз терк чыгъып къайтырбыз деп эришиучю эдиле. Чабырларыны тюплерине, бузда учхаламазча, эки жанында жютю тишли эки ыргъагъы болгъан, наллагъа ушатылгъан темирле къысып, уугъа, чыранлы таулагъа алай барыучу эдиле.

Быллай хунерибиз, быллай усталыгъыбыз жашагъан жерибизни хайырындан халкъыбызны къанында, жилигинде болгъанына Минги тауну тийресинде ёсген Ёлмезланы Мукайны жашы Абдул-Халим кеси, нёгерсиз, бир тюрлю болушлукъсуз Эверестге чыгъып, аны башына Россейни байрагъын чанчып келгени бла атын битеу дуниягъа айтдыргъанды. «Жерине кёре - жиляны» деп аны ючюнмю айтыла болур.

ЗОКАЛАНЫ Зейтун.

Топалайчыкъ

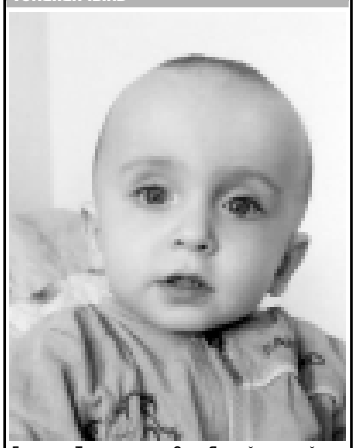

Газаланы Тахирни жашы Саид Яникойда жашайды. Анга бир жыл бла эки ай болады.

КЪРМЮЧ

Танышыгъыз – Италия!

Быллай ат бла КъМР–ни Миллет музейини фойесинде кёрмюч ачылгъанды. Ол Россейни Италияда, Италияны да Россейде жылына аталады. Быллыр Франция, Индия, Къытай бла бардырылгъанды аллай байламлыкъ. «Биз да, бу ишге кесибини къошумчулугъубузну этерге сюйюп, былай тюрлю кёргюзтгенбиз», - дейдиле окъуу залны ишчилери.

Бурунгу Грециядан сора политика, культура магъанасы да уллу болгъан Италиягъа не заманда да кёп кёзле къарагъандыла. Бу сейир къыралны аламат шахарлары, аланы архитектуралары, италиялы художниклени суратлары, жазыучуларыны чыгъармалары, илму адамларыны ишлери биогюн да сорууна, даулашна туудурадыла.

Библиотекада кёрмюнде бу къыралны хар сферасына аталгъан бёлюмле бардыла. Битеу дуниягъа белгили экскурсия шахарларыны, режиссёрларыны, актёрларыны атлары жазылгъан къагьытла тапкаланы къуралап турадыла. Олсагъат анга къарагъанлай, Италияны битеу да адам улуну айнъыундан, жашаунда да энчи магъанасы кёзге урунады.

Хар бёлюмню юсюнден энчи айтханда уа, ол тарыхдан башланады. Къыралны бурун заманларындан арт жылларгъа дери айланч жолары ачыкъланадыла. Аладан сора «Жизнь двенадцати цезарей», «Рим», «Вечный город», «Гарибальди» деген эм башка китапла да окъуучуну сейирин къозгъарыкъдыла.

Италиялы философланы бла алимлени илмугъа этген къошумчулукъларын ёнчелеп айтхан да къыйынды. Ала ишлерин энчи ызла бла бардыргъандыла. «Флорентийская Платоновская академия», «Этика Макиавелли», «Бруно» деген эм башка китапла анга шагьатдыла.

Жангырыу (Возрождение) ёмюрню жазыучуларыны бла художниклерини, скульпторларыны, архитекторлараны чыгъармалары битеу дуниягъа да юлгюлей къаладыла. Алагъа тенг болургъа кюреше, аладан юйрене барадыла биогюн да чыгъармачылыкъгъа берилгенле.

Биз Италияны хар тюрлю бетин да кёребиз «Образы Италии», «Памятники мирового искусства» деген китапладан. Аны белгили театрларын, опера жырчыларын да унутмагъандыла библиотекарькъла. Ла Скала театргъа, композитора Россинге, Вердиге аталгъан материала, жырчы Лучано Паваротини, актриса Клаудия Кардиналени эсгериулери да кёп тюрлю затны ачыкъ этеридиле.

Кёрмючде башха бёлюмледен да сейир хапарла билирге онг барды.

САРАККУЛАНЫ Асият.

ФЕСТИВАЛЬ

Кёл салып жырлагъандыла, тепсегендиле

Нальчикде шахарны жер-жерли администрациясыны Билим бериу департаменти къурап «Мени Кавказым» деген сабий-жаш тёлю чыгъармачылыкъны фестивалы ётгенди. Анда онсегизинчи номерли школну окъуучусу Светлана Раскатова айтхан «Гармонь» деген цыган жыргъа къараучула бек сюйюп тынгылагъандыла. Къызчыкъны ауазы, тепсегени жыйылгъанланы, жюрини да сейирге къалдыргъанды. Алай бла ол «Халкъ жыр» деген номинацияда алчы болгъанды.

«Эстрада жыр» номинацияда Милана Паскарь (биринчи номерли гимназия) бла Балаланы Ислам (онбиринчи номерли школ) хорлагъандыла. Эм иги тепсеу коллективге жыйырманчы номерли школну «Шагди» ансамбли саналгъанды.

Анда сабийлени Зарема Унакожева юйретеди. Ансамбльни солистлери Ислам эм Дисана Унакожокова «Нёгер бла тепсеу» номинацияда алчыла болгъандыла. «Сен кесинги журтунгу билемисе?» эм «Кавказны халкъларыны тёрелери бла оюнлары» эришиуледе 28-чи номерли школну окъуучулары биринчи жерни алгъандыла.

«Чыгъармачылыкъны тейри къылычы» деген фестивальны ючюнчю бёлюмюнде тёрели халкъ усталикъладан мастер-класс кёргюзтюуде устазла Маринетта Дагирова («Алтын халы бла тигиу») эм Агнесса Тхагалегова («Арджен») белгиленнгендиле.

Фестивальда хорлагъанланы бла дипломантланы саугъалагъандан сора байрам концерт болгъанды.

ЮлияБЕКУЗАРОВА.
Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны пресс-службасы.

Тюбешиу

Усталыкъны сайларгъа - себеплик

Элбрус районну билим берген учреждениялярын бошагъанла бу соруугъа, баям, республиканы бийик эм орта окъуу юйлерини келечилери бла болгъан тюбешиуден сора жууап алыргъа онг тапхандыла. Аны КъМР-ни Адамланы иш бла жалчытыуну къырал комитети бла район службасы къурагъандыла.

Тогъуузунчу-онбиринчи класланы окъуучуларыны алларын да Къабарты-Малкъар къырал эл мюлк академиясы, искусстволаны Север-Кавказ къырал институтуну, республиканы бир къауум колледжлерини преподавательлери сёлешгендиле.

Ала кеслерини окъуу юйлерини, окъуучуланы ары алыуну болумларыны юсюнден айтхандыла, сабийлени соруулярына жуап бергендиле.

Сёз иш усталыкъланы кёп тюрлю дуниясында аны къалай сайларгъа боллугъуну, кеслерини онгларын жангылмай къалай билирге эмда окъуучу кире туруп, жангылычлыкъ этмезге болдугъуну юсюнден баргъандыла. Алагъа урунууну рыногунда излемни, сёзсюз, эсге алыргъа, андан сора да, кеслерини итинчюлюклерине бла хунерлерине эс бурургъа керек болгъаны да айтылгъанды. Кёп ахшы шартла бла оюмла билдирилгендиле.

2011 жылда окъуучуланы бошарыкълагъа районну адамланы иш бла жалчытыу арасыны проспектлери юлешиннгендиле. Ала уа школну бошагъанлагъа келир заманлада аллыкъ иш усталыкълярын тюз сайларгъа болушурукъдыла.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

АСКЕР

Хорламны парадына беш кере къатышханды

Къашхатаучу жаш Догучаланы Муслим аскерде кьуллукъ этгенли быйыл 8 жыл болады. Ол бир кезиуде Россотка шахарда усталыгъын ёсдюргенди. Бусагъатда ротаны старшинасы 331-чи парашют-десант полкда атын махтау бла айтдырады. Аны алайлыгъына таулу жашны Москвада Къызыл майданда Хорламны парадына беш кере къатышханы, Россей Федерацияны къоруулау министри А.Сердюков анга ийген ыспас къагьыты да шагьатлыкъ этеди.

Анда былай жазылыпды: «1941-1945 жылларда Уллу Ата журт урушда хорламны 63-жыллыгына аталып, 2008 жылда 9-чу майда Кызыл майданда Москва гарнизонну аскерлерини парадын бардырыугъа хазырланнган эм бардырган кезиуде таза да кёлюнг бла къуллукъ этгенингни, чынтты аскерчи болгъанынгы, адеплилигини, низамлылыгъынгы кёргюзтгенинг ючюн испас этеме».

Аллай бюсюрюу къагьытланы Муслим къуллукъ этген хауа-десант аскерлени командующийлери, генерал-полковник А.Колмаков (1905 жылда 9-чу майда), генерал-лейтенант В.Евтухович да (2008 жылда 9-чу майда) жазгъандыла. Ротаны гвардия старшинасы Догучаланы Муслим быйыл да аскерчи нёгерлери бла Москвада Къызыл майданда Хорламны парадына барыргъа хазырланыбла турады. Хар замандача, ишкёллюлюгю, низамлы, чыныгъыулугъу, саныны-чархыны ариулугъу,чынтты аскерчи бет сыфаты, келбети бла да нёгерлерини арасында аййырмалыды. Аны ючюн алай ариу кёредиле командирле, аскерчи нёгерлери да аны.

Айхай да, быллай чынтты аскерчини, тынгылы, саулукълу, чыдамлы, тёзюмлю жашны ёсдюрген атагъа бла анагъа аскер бёлюмню таматалары хар заманда жюрек ыразылыкълярын айтханлай турадыла. Ала атасы Догучаланы Алимге бла анасы Марзиятха байрам кюнледе алгъышлау къагьытла жибередиле, махтау сёзле айтадыла.

Басмагъа **ЛУКЪМАН улу М.** хазырлагъанды.

СУРАТДА: (сол жанындан экинчи) Догучаланы Муслим Москвада Къызыл майданда Хорламны парадында барады.

Бир ыйыкъгъа гороскоп

25-чи апрельден - 1-чи майгъа дери

Къоччхарла. Ыйыкъны ал жарымы биригип ишлерге бек иги кезиудю. Ыйыкъны ортасындан сора уа ишигиз бла байламлы уллу тюрлениуле боллукъдула.

Таналла. Ыйыкъ ангыламазча ууакъ затла бла, кечигиуле бла башланыргъа боллукъду. Геюорге эм бараз кюнле уа оноучула бла тюбеширгеэм файда келтирлик проектлени жашауда бардырып башларгъа жараулу кюнле боллукъдула.

Эгизле. Ыйыкъны ал кюнлеринде кеси ишигизни бардырыгъыз. Геюорге эм бараз кюнледе сезимли хорламла болдурлукъсуз. Бараз эм байрым кюнледе да кеси ючючюгюзге ышанырыз. Ыйыкъны къалгъан кюнлеринде ёнкючге ахча алмагъыз, къолгъузда болгъан ырысхыны да аяулу хайырланыргъа кюрешигиз.

Айырычабакъла.Уллула болмасала да, бу ыйыкъда ишигизде, жашауугъузда да сезерча ахшы тюрлениуле боллукъдула. Жашау халыгъызны тюрлендириуча уа - угъай. Алай эсе да, уллу проектни жашауда бардырыу бла байламлы ахшы хапар келликди, хайырлы атламла этерикси.

Асланла. Ыйыкъны ичинде даулашыргъа, къаты сёлешигиз окъуна да боллукъсуз, тырман да эте. Кесигизни тыяргъа кюрешигиз, артыкъда жуукъ, сюйген адамларыгъыз бла сёлешгенде.

Къызла. Ыйыкъны аллында къатыгъыздагъылагъа асыры даучу болургъа ушап турасыз (кеси кесигизге да). Сагъышланмагъыз, алай этерча сыятлау да жокъду.

Базманла. Ишигизде, жашауугъузда да жетишимле болдурургъа кёлленириксиз эм этген муратыгъызгъа жетер ючюн, къолгъуздан келгенни аярыкъ да тюйюлсюз.

Баш эм геюорге кюнледе керексиз тюбешиуледен бла даулашладан къутулургъа эм этген муратыгъызгъа жетерге уа аллай ууакъ мырмауладан къутула биличюе сынаугъуз болшурукъду.

Акъралла. Бу ыйыкъда ахчаны сагъыш этмей къорагъыну да къоюгъуз, жууукъларыгъызгъа, артыкъда юйюрюгюзге эс бургъуз. Орта эм байрым кюнле кеси муратыгъызны айтыргъа эмда оноучула бла тюбеширге иги кюнледиле.

Садакъчыла. Оноучу, сизден тамата партнёр неда иги онгу болгъан адам бла тюбешиу ахшы себеплик этерикди сизге. Орта кюнден сора не этеригигизни шарт ангыларыкъсыз, ишигизни да анга кёре къураргъа кюрешириксиз.

Текемюйюзле. Бу ыйыкъ сизни бек къуандырыкъды. Ишни къолгъа иги сагъыш этип алыу эсигизде да болмагъан сферадала, уллу проектледе ахшы жетишимле болдурлукъду. Орта кюнден сора уа тышындан да ахшы болушлукъ этилликди.

Суукъуйла. Ыйыкъны ал кюнлеринде кеси ючючюгюзге базыныгъыз. Геюорге эм орта кюнледе ишлеригизни шарт тохтагъдырып ишлегиз. Ол экю кюн бек тап кюнледиле эс жыйып ишлерге эм этген кемчиликлеригизни тюзетирге.

Чабакъла. Бу ыйыкъ бек тап кезиудю жууукъларыгъыз, ахлуларыгъыз бла байламлыкъланы юччлерге. Орта эм байрым кюнледе уа узакъгъа созулгъан ишлеригизни тамамларча онгла боллукъдула.

Сёзбер

«Заманнга» жазылыргъа унутмагъыз!

ЭНИНЕ: **1**. Ат жерни «аппыны». **4**. Ёчюлмей, къызылай турган жинкле. **7**. Къолан. **8**. Мантны жабышмакъ гюлю. **10**. Жармадан этилген жукъа «худур». **13**. Къуйганда, кёмюгю тюбюне бугъучу ичги. **14**. Къолундан жукъ кёлмеген, жукъ этгалмагъан адам. **15**. Багъалы таш, ургусундан мияла кесичуча да ишлейдиле. **17**. Осу болмагъан батыр болмайды. **18**. Чыкъаны жан алыучусу.**20**. Аякъны хар алгъа басханы. **22** Намыс. **23** Адам этиннден сора быйлан эты. **25**. Жайылгъан мирзеуню «юйю». **26**. Тёгеркди, топ кибик, ичи... от кибик (элбер). **28** Хата, заран жетмезлерине «ёч» болуу. **30** Къозлардан алгъа неда къозлагъанда сора йиненки эмчегинден биринчи чыкъгъан сютге ушаулы суусун зат.

ЕРЕСИНЕ: **1**. Жумушакъ сюек неда сюекни жумшакъ жери. **2**. Чиригген агьаччны уну. **3**. Къалакъ «тыпы». **4**. Кёлю къуруса да, гьургьурун тохтатмагъан. **5**. Биреу этген аманлыкъ ючюн артха къайтарыпкъан суугтургъа кюрешиу. **6**. Заранлы кырдык. **9**. Бир кесек аз неда желден къоруулланган жер. **10**. Ашарыкъ, азыкъ. **11**. Бек уллу къаргъыш, айыпт этиу. **12** Союлгъан малны сан-сан этилмеген мыллыгы.**13**. Ушагъысызы, айыплы сёз. **16** Бай тирлик алыр ючюн, жерни байыкъландырыучу зат. **17**. Ата-анадан жангъызлай къалгъан. **19** Ач къарын алай тарайды. **20** Иерде атны къарын тюбю бла тартылыучу къайиш жип. **21**. Людмила сабийлигинде. **23** Ашхамны юзындан келген заман неда ингиури намаз. **24**. Къараны бирси жаны. **27** Бир затны унтуп артха къайтса болууду.**29**. Метекени тыш къабугъу.

Сёзберни **ТОКЪМАЛАНЫ Хусейн** жарашдыргъанды.

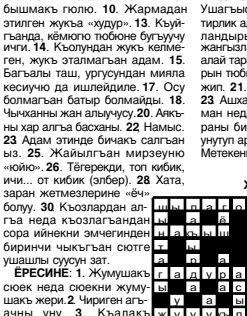

Газетни 69-чу номеринде басмаланнган сёзберни жууаплары

РЕКЛАМА

ООО «Юпитер-Консалтинг» и конкурсный управляющий ФГУП «Эльбрус-Авиа» сообщают

Организатор торгов ООО «Юпитер-Консалтинг» (355000, г. Ставрополь, ул. Вокзальная, 29; ИНН 2636046928; +79064780126; YK2610@mail.ru) и конкурсный управляющий **ФГУП «Эльбрус-Авиа»** А.М. Калашников (355003г. Ставрополь а/я 272, (8652)28-14-25, uprav.ARB@mail.ru ИНН 263405053169, 036-033-069266, член НП «СРОАУСЗ», 191060, г. С.-Петербург, ул. Смольного, д. 1/3 ИНН 7825489593 ОГРН 1027809209471, действующий на основании решения АС КБР от 11.12.2009 г. о введении конкурсного производства по делу № А20-98/2009) сообщают, что торги посредством публичного предложения по продаже имущества ФГУП «Эльбрус-Авиа» (ИНН 0711013776 ОРГН 1020700745230, стр. № 005-001-001249, 360000 КБР г. Нальчик, ул. Кабардинская, 195), не обремененного залогом, по лотам 107,106,108 признаны несостоявшимися из-за отсутствия заявок.

Также сообщают о том, что **17.06.2011г. в 11 часов 00 минут** по адресу: г. Ставрополь, ул. Вокзальная, д. 29 состоятся торги по продаже имущества ФГУП «Эльбрус-Авиа», не обремененного залогом. Торги открытые, в форме аукциона с открытой формой подачи пред ложений о цене на повышение. На торги выставляется: **Лот № 147**: Взлетно-посадочная полоса, в том числе: взлетно-посадочная полоса, рулежная дорожка РД-1, р улежная дорожка РД-2, МС-1-2, МС-3-17, перрон, общей площадью 206 188 кв.м., – начальная цена 285 977 322 рубля. Шаг аукциона – 5 % от цены лота. Задаток-20 % от цены лота. Задаток вноситься на р/с ФГУП «Эльбрус-Авиа» № 40502810046000039908 в операционном офисе города Ставрополя ф-ла ОАО «ТрансКредитБанк» в Ростове-на-Дону к/с 30101810500000000281 БИК 046015281 до 17:00 14.06.2011г. назначение платежа: задаток за лот № 147 для участия в аукционе по продаже имущества ФГУП «Эльбрус-Авиа», не обремененного залогом. Задаток считается внесенным по факту поступления ден. средств на р/с. Заявки направляются почтовой связью по адресу: 355003, г. Ставрополь, а/я 272 со дня публикации сообщения до 14.06.2011г. включительно и напочно по адресу: г. Ставрополь, ул. Вокзальная, д. 29 оф. 2. с 14:00 до 18:00 в рабочие дни - с описью передаваемых документов в 2-х экз. Заявка оформляется в письменной форме на русском языке и должна содержать: - для юр. лиц: наименование и ОПФ, ИНН, ОРГН, адрес регистрации, почтовый адрес, телефон, адрес эл. почты, сведения о наличии заинтересованности.

К заявке прилагаются документы в оригиналах или нотариально заверенных копиях:

- для юр. лиц: выписка из ЕГРЮЛ (оригинал) недельной давности, платежный документ о внесении задатка, копии учредительных документов, копии свидетельств о регистрации и постановке на учет, документ о назначении руководителя ЮЛ, бухгалтерский баланс на последнюю дату.

- для ИП: выписка из ЕГРИП (оригинал) недельной давности, платежный документ о внесении задатка, копии свидетельств о регистрации и постановке на учет;

- для физ. лиц: копия паспорта, платежный документ о внесении задатка, нотариально заверенное согласие супруга. Представитель заявителя должен иметь документ, подтверждающий полномочия на осуществление действий от имени заявителя. Иностранные лица предоставляют указанные документы в заверенном переводе на русский язык. Победитель торгов – участник, предложивший наибольшую цену. Подведение результатов в день проведения торгов до 17:00. Договор заключается в течении 5-и дней. Оплата производиться не позднее 20 дней с заключения договора по реквизитам внесения задатка. Порядок и сроки ознакомления с имуществом согласуются по тел.: (8652) 28-14-25.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), АЛИКАЛАНЫ Владимир, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **47-26-22**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**
Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика бёлюм - **42-67-68**,**42-24-02**.
Экономика бёлюм - **42-66-73**.
Культура бёлюм - **42-75-82**, **42-68-72**.
Социальный политика бёлюм - **42-66-76**, **47-27-59**.
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - **47-26-39**, **42-66-71**.
Письмола эм реклама бёлюм - **42-37-94**.
Тилманчла бёлюм - **47-31-28**.
Сурат алыучула - **42-75-82**, **42-66-76**.
Бухгалтерия - **42-30-87**.
Операторла -**47-26-28**, **42-39-65**.

Редакция авторла бла къагьыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материалла айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнюда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —И-0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Жаш тёлюню эмда жамауат биригиулени ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связьны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: **42-06-51**, **42-19-97**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: **42-69-34**

Номерге графикге кёре 19 сагьатда къол салынады. 21.00 сагьатда къол салынгганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Текуланы Хауа - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарны орунбасары; Акушуланы Феруза (3,4-чю бетле), Зезаланы Лида (1,2-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2700 экз. Заказ № 1088

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

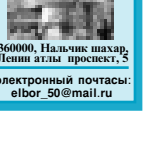

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru